

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

AKTIVITY S VYUŽITÍM KONÍ JAKO PREVENCE RIZIK PORUCH CHOVÁNÍ DĚTÍ

Bakalářská práce

AUTOR: VERONIKA ŠABRŇÁKOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE: MGR. GABRIELA CALTOVÁ HEPNAROVÁ

Hradec Králové 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Aktivity s využitím koní jako prevence rizik poruch chování dětí*“ zpracovala sama a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Hradci Králové dne

.....
Veronika Šabrňáková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji tímto vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Gabriele Caltové Hepnarové, za její trpělivost, za ochotu vést práci správnými kroky, podporovat a vnést do práce skvělé nápady. Díky jejímu přátelskému přístupu bylo psaní této práce příjemnou záležitostí.

Dále bych touto cestou ráda poděkovala Mgr. Lence Buchtové a Luboši Buchtovi, za založení OS Bonanza, které mi poskytlo drahocenné zkušenosti v oblasti práce s predelikventní mládeží, a hlavně Mgr. et Bc. Janu Buchtovi, bez kterého by program „Drž se na uzdě“, realizovaný v tomto zařízení, nedosáhl svých nynějších kvalit a jedinečnosti.

OBSAH:

ÚVOD	7
1. RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ.....	9
1.1. Sociálně patologické jevy	9
2. AKTIVITY S VYUŽITÍM KONÍ	11
2.1. Metody aktivit s využitím koní.....	12
2.2. Přínos AVK	15
3. PREVENCE U DĚTÍ S RIZIKEM PORUCH CHOVÁNÍ A VE VZTAHU K AKTIVITÁM S VYUŽITÍM KONÍ.....	17
3.1. Primární prevence.....	17
3.2. Sekundární prevence	18
3.3. Terciální prevence	18
4. PRÁCE S PREDELIKVENTY VE SVITAVSKÉM REGIONU	20
4.1. Pojem predelikvence	20
4.2. Vyhledávání dětí s projevy predelikventního chování	20
4.2.1. Struktura Systému včasné intervence	20
5. VÝCVIK SOCIÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ A LÉČEBNÉ PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÉ JEŽDĚNÍ	22
5.1. Výcvik sociálních dovedností	22
5.2. Léčebné pedagogicko – psychologické ježdění.....	23
5.2.1. Pojem léčebné pedagogicko – psychologické ježdění	23
5.2.2. Pojmy LPPJ	24
5.2.3. Oblasti stimulace jedince	25
5.3. Metody VSD a LPPJ	27
5.4. Vlivy VSD a LPPJ na osobnost klienta	29
6. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ BONANZA	30

6.1.	Činnost OS Bonanza	30
6.2.	Cíle OS Bonanza	31
6.3.	Projekty OS Bonanza	31
6.3.1.	Nízkoprahový klub „Prevence s Bonanzou“	31
6.3.2.	Nízkoprahový klub Díra	31
6.3.3.	Nízkoprahový klub Díra v Moravské Třebové	32
6.3.4.	Mentorská asistentce	32
6.3.5.	Drž se na uzdě!	33
7.	PROJEKT „DRŽ SE NA UZDĚ!“	34
7.1.	Cíle projektu	34
7.2.	Schéma modelu práce	35
7.3.	Program projektu	36
7.3.1.	Základní znaky programu	36
7.3.2.	Rozsah programu	36
7.3.3.	Cílová skupina	37
7.3.4.	Pracovníci programu	37
7.3.5.	Obsah programu	37
7.4.	Návazné služby	39
8.	VÝZKUMNÁ ČÁST	41
8.1.	Úvod	41
8.2.	Výzkumný design	41
8.3.	Výzkumný cíl	41
8.4.	Výzkumné otázky	42
8.5.	Výzkumný vzorek	42
8.6.	Metoda sběru dat	42

8.7.	Metoda analýz	43
8.8.	Analýza a interpretace dat	45
8.8.1.	Kategorie Původ problémů u klientů programu	45
8.8.2.	Kategorie Program jako záruka kvality	46
8.8.3.	Kategorie Lektorský tým	50
8.8.4.	Kategorie Efektivita práce s koňmi	53
8.8.5.	Kategorie Rozvrh programu	56
8.8.6.	Kategorie Metody programu a jejich vliv na klienty	58
8.9.	Závěr výzkumu	62
ZÁVĚR	64
POUŽITÉ ZDROJE	65
PŘÍLOHA Č. 1 – PŘEPIS ROZHOVORŮ	68
RESUMÉ	83
SUMMARY	84

ÚVOD

„Naše mládež miluje přepych. Nemá správné chování. Neuznává autority a nemá úctu před stářím. Děti odmlouvají rodičům, srkají při jídle a tyranizují své učitele.“ (Sókratés)

Už od nepaměti se lidé, ať už prostí, bohatí, nebo neznámé a známé osobnosti, zamýšleli nad tím, jak napravit neposlušné děti, které jsou pro společnost nějakým způsobem ohrožující. Jak již citát od slavného athénskému filosofa napovídá, dětství je problémová etapa života, které by dospělí měli věnovat nejvíce pozornosti. Ne nadarmo se říká: „Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš.“ I já jsem o této problematice často přemýšlela, ať už ze zkušenosti svých nebo z pozorování svého okolí, vždy mě zajímalo, jaké metody a techniky odborníci používají při práci s dětmi a mládeží. V rámci školních praxí, stáží a také brigád jsem si vyzkoušela práci učitelky v MŠ, vychovatelky na ZŠ, instruktorky na letním dětském táboře, animátorky na řeckém ostrově Rhodos a mimo jiné mám již několik let jedinečnou příležitost pomáhat v programu zaměřeného na primární a sekundární prevenci rizikových dětí a mládeže. Tato práce mě velice naplňuje, získala si místo v mém srdci a mé zájmy a budoucnost směřuje tímto směrem.

Za vznik této práce nejvíce vděčím své tetě, Mgr. Lence Buchtové, která před 10 lety založila Občanské sdružení Bonanza (dále jen OS Bonanza), které postupem času rozšířila natolik, že zde probíhají různé služby zaměřené na práci s dětmi a mládeží. Jednou z nich je Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi „Drž se na uzdě“ neboli Výcvik sociálních dovedností a léčebně pedagogicko-psychologické ježdění, kde vypomáhám v roli asistenta vedoucího lektora, Mgr. et Bc. Jana Buchty. Kombinací mých pracovních zkušeností, zájmu o problematiku dětí a mládeže a založení programu zaměřující se na tuto problematiku, mě vedlo k napsání této Bakalářské práce. Mým cílem je přiblížit, jak se postupem času změnila metody a techniky, které by mohly podchytit problematické chování dětí a mládeže a snažit se tak o jejich nenavrácení.

Arabské přísloví praví: „Kůň je boží dar lidstvu.“ V minulosti ho lidé využívali do válek, k přepravě, na práci na polích. V současné době se pozice koně změnila natolik, že se stal přítelem a partnerem, který si u mnoha lidí vybudoval určitý respekt.

Málokdo ví, že právě jeho přátelskost a respekt se dá použít jako nástroj pro zmírnění predeliktivního chování dětí a mládeže.

Cílem této práce je podat základní informace o této problematice a metodách práce, které OS Bonanza ve svém programu využívá. Chtěla bych obohatit společnost o nové směry v oblasti výchovného působení dětí a mládeže a poukázat na to, že i v této oblasti můžeme pracovat efektivními metodami.

Struktura práce

Tato práce bude rozdělena do 8 kapitol. V první kapitole se věnuji rizikovému chování, pokusím se objasnit problém sociálně-patologických jevů a šikany a následně rozdíl mezi těmito pojmy. Druhá kapitola pojednává o aktivitách s využitím koní (AKV), kde vysvětluji a přibližuji tuto problematiku, zaměřuji se na její formy a metody práce. Třetí kapitola patří pojmu Prevence a jejím metodám práce. Ve čtvrté kapitole se zaměřím na Výcvik sociálních dovedností, vysvětlení pojmu, metody a následně v páté kapitole se budu věnovat souvisejícímu pojmu Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění, kde bych chtěla společnost obohatit o nejrůznější metody práce s koňmi a klienty. Šestá a sedmá kapitola, tvořící celé jádro práce, se věnuje samotnému šířiteli problematiky Aktivit s využitím koní jako prevence rizik poruch chování dětí, Občanskému sdružení Bonanza (OS Bonanza) a jeho projektu „Drž se na uzdě!“. Kapitola o OS Bonanza bude rozdělena do podkapitol, ve kterých se mohou čtenáři seznámit s menšími, ale za to veřejnosti oblíbenými a hojně navštěvovanými, institucemi, které Občanské sdružení vybuodovalo. Kapitola, jež náleží významnému projektu „Drž se na uzdě!“, popisuje obsah, schéma modulu práce a nakonec program celého projektu. Program projektu je rozdělen do šesti podkapitol.

Součástí této práce je praktická část, ve které se budu zabírat myšlenkou, zda je tato terapie schopna úspěšně formovat chování jedinců a předcházet tak vzniku poruch chování.

1. RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Rizikové chování se v dnešní době vyskytuje poměrně často a mnozí lidé jej chápou jako něco špatného a nepřipustného. Jaká je ale pravá definice tohoto pojmu? Macek (2003) definuje rizikové chování jako „aktivity, které přímo nebo nepřímo vyúsťují v psychosociální nebo zdravotní poškození jedince, jiných osob, majetku nebo prostředí.“ Tyto nežádoucí aktivity porušují společností přijímané sociální normy a vzhledem k těmto normám, institucím a autoritám jsou definovány jako problematické a znepokojující (Jessor, Donovan, Costa, 199, p. 24). Závažnost rizikového chování je tedy velká, ale hlavně nežádoucí vůči druhým lidem a okolnímu prostředí. Častým zdrojem nežádoucích aktivit jsou podle Navrátila a Mattioli (2011) „chybná osobní pojetí výchovy, učení, vyučování a pedagogické komunikace jednotlivých rodičů, vychovatelů a učitelů a jim odpovídající činnosti využívané v průběhu výchovně-vzdělávací práce“. Autoři uvádějí, že „mladá generace chápe problémové chování jako moderní fenomén negativně ovlivňující společenský život, stávající se stále více jedním z klíčových objektů veřejné pozornosti.“

Závažnost rizikového chování a jeho vnímání ze strany okolí je podmíněno jeho celkovým kontextem (pití alkoholu při rodinné večeři, pravidelná a vysoká konzumace alkoholu při setkání s přáteli). V cílovém souhrnu lze podotknout, že rizikové chování může mít za následky zdravotní, sociální nebo psychické ohrožení jak jedince samotného, tak i jeho sociálního okolí (Širůčková, 2010).

1.1. Sociálně patologické jevy

Pokud hovoříme o rizikovém chování, setkáváme se s pojmem sociálně patologické jevy. Každý jedinec se svým způsobem odlišuje od ostatních lidí. To platí i v případě, kdy je jeho vztah k sociálně patologickým jevům ovlivněn hlavně zkušenostmi, prostředím, ve kterém žije a svojí rolí v osobním životě. Sociálně patologický jev se nevyznačuje jakožto jev nahodilý, problémy tohoto rázu mohou vznikat už z menších a těžko viditelných problémů. Motto: „Velké problémy světa lze řešit tak, že se věnujeme jejich malým počátkům,“ (Lao-č Tao-Ťing) tuto pravdu jen potvrzuje.

Kvůli své obsáhlosti se sociálně patologické jevy vyznačují celou řadou definic. Všechny definice označují sociálně patologické jevy jako společensky nežádoucí chování. Podle Ondrejčkoviče (2009) se jedná „o podtřídu sociálního chování a zároveň termín pro označení odchylky od očekávaného institucionalizovaného a standardizovaného chování, které předepisuje sociální norma, platná v určité společnosti, skupině, sociálním útvaru. Takové sociální chování jedince se charakterizuje především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot. Následkem tohoto chování je poškození zdraví jedince, objevují se individuální, skupinové či celospolečenské poruchy a deformace (Pokorný V., Telcová J., Tomko A., 2003).

Sociálně patologické jevy se dělí do několika skupin na základě zaměření samotného problému. Jsou jimi: „*mezilidské vztahy, návyky, agresivita, sekty, kultury a jiná společenská uskupení, kriminalita, hráčství, sex, rasová problematika*“ (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003).

Na základě závažnosti problému definovali tito autoři také tři typy sociálně patologických jevů, které rozdělili do třech kategorií:

1. „**Negativní sociální jevy** – nemocnost, rozvodovost, nezaměstnanost
2. **Asociální jevy** – extremismus, vandalismus, šikana, domácí násilí
3. **Disociální jevy** – kriminalita, prostituce, sebevražednost, závislosti.“

Součástí mé praxe u OS Bonanza bylo seznámení se s dětmi, které se vyznačovaly svými problémy právě v oblasti sociálně patologických jevů. Většina dětí měla problémy v oblasti mezilidských vztahů, kde jsme za nejzávažnější problémy považovali nekvalitní vztahy v rodině, ať už ve vztahu dítě-rodíč nebo dítě-sourozenc, a dále pak vztahy ve škole, kde mělo dítě nedostatky ve vztahu dítě-spolužák a dítě-učitel. S problémem konzumace návykových látek jsme se setkali již v případech 8letých nebo 9letých dětí. Dalším problémem byla agresivita a s ní spojená hyperaktivita dětí. Se všemi problémy jsme mohli pracovat, protože se teprve rozvíjely.

2. AKTIVITY S VYUŽITÍM KONÍ

Poruchy chování dětí jsou už po staletí celosvětovým problémem, proto se můžeme setkat se stále větší snahou odborníků nalézt co nejefektivnější metody, jak tyto poruchy podchytit, pracovat s nimi a pokusit se o jejich nenavrácení. Velice populární a veřejností oblíbenou metodou se staly aktivity s využitím koní (dále jen AVK) a terapie s využitím koní pomocí psychologických prostředků (dále jen TVKPP). Hlavní rozdíl mezi oběma disciplínami tkví v jejich rozdílných oblastech působnosti (AVK - pedagogika, sociální sféra, TVKPP - psychologie, psychiatrie). Tyto oblasti se ale vzájemně prolínají, proto je nelze striktně oddělit. (Müller a kolektiv, 2014). V této kapitole se budu zabývat metodou AVK, metodu TVKPP podrobněji přiblížím v páté kapitole.

V zahraničí se aktivity s využitím koní vyskytují pod názvem EFMH – Equine Facilitated Mental Health (Jiskrová, Casková, 2012). Aktivity s využitím koní (AVK) tvoří jednu z disciplín hiporehabilitace. Podle České hiporehabilitační společnosti se jedná o „metodu speciální pedagogiky, sociální pedagogiky a práce, využívající prostředí určeného pro chov koní a práci s nimi, kontaktu s koněm a interakce s ním jako prostředku k motivaci, aktivizaci, výchově a vzdělávání lidí se zdravotním postižením a specifickými potřebami“. Posláním služby AVK je pomoc a podpora uživatelům v oblasti výchovy, vzdělávání a v rozvoji sociálních schopností a dovedností, kde má za cíl kvalitně působit spolu s využitím motivačního a sociálně aktivizačního působení zvířat na člověka. Tuto pomoc a podporu provádějí odborníci (speciální pedagogové, sociální pedagogové), kteří prošli speciálním výcvikem (srov. Server o koních a jezdeckví, 1997, Občanské sdružení Bonanza).

AVK se staly populární a oblíbenou metodou práce s rizikovými skupinami. Hlavním „nástrojem“ je kůň, velký, elegantní a živý tvor, který má pro tuto práci mnoho výhod. Kůň neumí být podbízivý jako člověk nebo pes. Dítě se musí naučit s koněm vycházet, dodržovat jeho pravidla, pokud si chce získat jeho náklonnost a přátelství. Není to člověk, který stanovuje pravidla, napomíná a trestá. Tyto funkce převzal kůň, se kterým dítě přirozeně komunikuje, terapeut navazuje pouze prvotní vztah mezi jedincem a zvířetem. Dalšími výhodami je stálost koňského chování, empatičnost a ohleduplnost. AVK jsou efektivní terapií, neboť dokáží kvalitně působit ve všech

oblastech (viz výše) a zaměstnávají všechny složky osobnosti najednou (Bugalová, 2008).

Kůň, jako léčebný prostředek, působí pozitivně na fyzickou, psychickou a sociální stránku klienta. Tělesné faktory výrazně posilují zdraví, zlepšují koordinaci pohybů, pěstují smysl pro rytmus, podporují propojení mezi tělesným a duševním uvolněním, což přispívá k psychické pohodě klienta. Tento typ terapie má ale výrazné výsledky v oblasti psychické a sociální stránky klienta (Hollý, Hornáček, 2005).

Služba AVK se dělí do tří forem, do kterých je uživatel zařazen, pracuje sám nebo naopak se skupinou, se svým týmem, a na základě této práce dosahuje svých individuálních nebo společných cílů. Těmito základními formami je forma individuální, skupinová a týmová.

2.1. Metody aktivit s využitím koní

Každá terapie je postavena na základě určité metodologie, která je klíčová pro efektivní práci a působení na jedince. V této podkapitole se nacházejí nejen poznatky z odborné literatury, ale také mé osobní zkušenosti z Občanského sdružení Bonanza (dále jen OS Bonanza), kde mi byla nabídnuta možnost práce na pozici lektora výcviku AVK. Zařadím zde pouze pár svých poznatků, více využiji a popíši v osmé kapitole. Terapie AVK pracuje s těmito základními metodami (internetové stránky České hiporehilitační společnosti):

1. Metoda psychoterapeutická

Tato metoda se vyznačuje svým specifickým zaměřením především na jedince s psychiatrickou diagnózou, ale lze ji použít i v rámci AK, a to především kvůli učení se jedince komunikovat se svým okolím, sdělovat své myšlenky a názory. Psychoterapeutická metoda si klade za cíl navázání kontaktu mezi klientem a koněm, kdy během tohoto procesu a vzájemné komunikaci vzniká vztah vybudovaný na důvěře a porozumění vedoucí k další terapeutické práci. Podle již zjištěné domněnky naváží méně komunikativní jedinci vztah nejdříve se zvířetem a po čase až s terapeutem. Metoda se využívá jak v individuální, tak i ve skupinové terapii. Terapeut by měl mít znalosti v oboru psychologie a být celkově odborně připraven.

Psychoterapeutickou metodu považuji za prvotní a nejdůležitější bod celé terapie. Zjistila jsem, že tato metoda není jednoduchá, protože psychika člověka ovlivňuje průběh kvalitní terapie. Některé děti jsou uzavřené, málo komunikativní, stydí se něco říci. V tomto případě je zapotřebí koně, kterému se děti mohou svěřit se svými problémy a mohou si být jisté, že všechny problémy zůstanou mezi dvěma „nejlepšími“ kamarády. Vše, co dítě „dusilo“ ve své duši, je pryč a dítě se cítí svobodněji.

2. Metoda ergoterapeutická

Zprostředkováním této metody je možno směřovat děti k různorodým dovednostem a rozvíjet tak jejich schopnosti, zaměřené především na získávání pracovních návyků, jako je pravidelnost, zodpovědnost za splnění úkolu či činnosti. Všechny úkoly se orientují přes koně, tedy živou bytost, dítě si tak lépe uvědomuje důsledek ublížení zvířeti z jakéhokoliv zanedbání a nedokončení práce. V rámci tohoto působení jsou děti vedeny ke vzájemné komunikaci, spolupráci, schopnosti rozdělení práce, jejího dokončení a způsobilosti nést za své činy zodpovědnost. Při AK se tato metoda využívá především ve skupinové terapii.

Mnoho dětí zná pravidelnost, povinnost a zodpovědnost za splnění úkolu či povinností pouze ze školy. Když terapeut tyto pojmy vysloví, prvotní reakce a výraz ve tváři dětí je v mnoha případech zděšující. Ale postupem času přijdou na skutečnost, že i práce a povinnost může být zábavnou, když se společnými silami starají o živého tvora, který potřebuje péči a čistotu svého „domova“. Při práci se děti lépe seznámí, jsou nuceny spolu komunikovat o rozdělení práce a společné pomoci.

3. Metoda rehabilitační

Rehabilitační metoda je sice základem pro práci v hipoterapii, neměla by být však podceňována ani v oblasti AK. Pracuje především na tělesné a duševní stimulaci v rámci prožitků z provedených pohybů, uvědomování si polohy vlastního těla, učení se rovnováze a koordinaci pohybů. Některé děti nejsou mnohdy schopné zklidnit a uvolnit celé tělo, ale díky pohybům koně se podvolí a snadno si najdou své těžiště rovnováhy. V důsledku toho mozek dítěte neustále pracuje, přitom během terapie přijímá naprosto

jiné podněty, na které se musí plně soustředit. Cvičení spojené s koňmi kompenzuje různé nedostatky stojící v popředí klientova chování tím, že upevňuje žádoucí strukturu chování a nové struktury vytváří. Tato metoda se vzhledem k jízdě na koni řadí k terapii individuální.

Tato metoda se využívá při samotné jízdě na koni, která se zařazuje na konec každého setkání s dětmi. Postupnými kroky dítě zjistí, že jakmile jeho chování bude neklidné, bude neklidný i kůň a naopak. Duševní a tělesná stránka dítěte a koně je propojena, díky jeho pohybům se každé dítě uvolní a po celou dobu se plně soustředí na svou jízdu. Byla jsem svědkem různých pocitů dětí z jízdy na koni, ale v radosti a spokojenosti se všechny děti shodovaly.

4. Metoda animoterapeutická

Jedná se o poměrně specifickou metodu sloužící klientům s určitou potřebou pomáhat a starat se o druhé. Prostřednictvím koní mohou svoji nutnost uspokojit. Funguje na bázi zážitkově orientované práce rozvíjející u dětí např. potřebu pečovat a zároveň být opečovávaný nebo pracovat s emocemi. Metoda se využívá u individuální i skupinové terapie

Většina dětí má doma nějaké zvíře (psa, kočku, křečka), o které pečuje a zvíře mu za oplátku dává lásku a je mu přítelem. Kůň potřebuje péče o něco více, proto se u dítěte rozvíjí více nových pocitů a emocí. Už při prvním setkání se dítě zamiluje do určitého koně, tráví s ním veškerý volný čas, chce ho čistit, chce s ním jezdit, chce mu dát všechnu péči a lásku.

5. Metoda relaxační

Tato metoda si klade za cíl vytvářet příjemnou a pohodovou atmosféru, kdy lze s dítětem pracovat jak ze země, tak i na koni. Při použití relaxační metody se do činnosti zařazují procházky s koněm, jízdy na koni po okolí, uvolňovací cviky na koni, velice populární mezi dětmi jsou i pobytové akce s koňmi. Metodu lze začleňovat v případě pocitu únavy dítěte nebo jako seznamovací hodinu, kdy nenásilně navodíme příjemné a klidné prostředí (srov. Hollý, Hornáček, 2005, Bugalová, 2008).

OS Bonanza tuto metodu hojně využívá. Děti pozorují koně ve výběhu, zaměřují se na určité body, jevy, a poté diskutují o tom, co vše se ve výběhu odehrálo. Velice populární jsou také procházky s koněm, kdy jsou děti rozdělené do dvojic, jeden sedí na koni a druhý ho vede a při zpáteční cestě si své role vymění. Uvolňovací cviky se zařazují vždy na začátek jízdy na koni.

Ať už používáme jakoukoli metodu, je nezbytné, aby byla vždy cíleně zaměřená, abychom postupovali od nejjednoduššího po nejsložitější a aby byl tým schopen přizpůsobit plán momentální situaci (Hollý, Hornáček, 2005).

2.2. Přínos AVK

Kůň odráží, za pomoci své výrazné individuality a citlivosti, změny emocí jedince a dokáže tak svou zpětnou vazbou regulovat chování člověka (Hollý, Hornáček, 2005). Již od samého započnutí AVK by se klienti měli naučit koním naslouchat a číst jejich řeč těla, což je usnadněno motivací ze strany lektorů i samotného klienta. Při kontaktu s koněm prožívá člověk silný emotivní zážitek, vnímá respekt z velkého a vzbuzujícího zvířete a tudíž má snahu s ním lépe vycházet. Terapeut napomáhá klientovi reakce koně lépe vnímat.

Domnívám se, že nejlépe vystihly cíle AVK standardy České hiporehabilitační společnosti (Křížová, Poláčková a kol., 2014, s. 4), kterými jsou:

- **rozvoj sociálních schopností a dovedností** (posílení pozitivních osobnostních vlastností, spoluvytváření hodnotového systému, nácvik komunikace, nácvik schopnosti spolupracovat, prožití pocitu sounáležitosti, členství ve skupině);
- **snížení rizika sociálního vyloučení** (navázání nových kontaktů, posílení kontaktů v rodině, pomoc při zapojení do běžného života, aktivizace jedince);
- **rozvoj psychické kondice** (rozvoj kognitivních funkcí, posílení sebevědomí, navození pozitivních změn v psychice, možnost relaxace a odpočinku);
- **pozitivní ovlivnění chování** (zlepšení schopnosti sebekontroly, zlepšení soběstačnosti);
- **zlepšení zdraví a fyzické kondice** (normalizace svalového napětí, zlepšení

pohybové koordinace a rovnováhy, rozvoj fyzické kondice);

- **usnadnění edukačních procesů** – zážitková pedagogika (AVK lze využít v mnoha edukačních procesech jako motivačního prvku);
- **pozitivní a smysluplné trávení volného času.**“

Závěrem bych chtěla podotknout, že terapie AVK sice není jedinou metodou pomáhající dětem s poruchami chování, ale i přesto si našla své místo v oblíbenosti mladé i starší populace. Klient s poruchou chování mnohdy nedokáže navázat dobrý kontakt s terapeutem, často projevuje agresivní obranu, a tudíž selhávají veškeré terapeutické snahy. Prostřednictvím emočně neutrálního tvora se tato bariéra poměrně lehce a přirozeně překoná. Postupem času si klient začne svého terapeuta vážit, začne mu věřit, a to je ten pravý impulz k další dobré spolupráci klienta (Buchtová, 2010).

3. PREVENCE U DĚTÍ S RIZIKEM PORUCH CHOVÁNÍ A VE VZTAHU K AKTIVITÁM S VYUŽITÍM KONÍ

Prevence neboli jednoduše předcházení něčemu, ochrana před něčím, se stala v dnešní době nenahraditelnou součástí v sociální oblasti práce. Institucemi v oblasti sociální práce zabývající se problematikou prevence rozumíme „jakékoliv typy výchovných, vzdělávacích., zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky“ (Miovský, 2010). Předcházení výskytu rizikového chování se děje za pomoci veškerých konkrétních aktivit, které minimalizují jejich dopad a zamezují tak jejich rozšíření (Pešatová, 2007).

Ze vzdělávacích institucí realizující prevenci se na prvním místě nachází škola, školská zařízení, která v této oblasti „vychovává žáky ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech nebo co nejvíce omezit škody působené jejich výskytem mezi žáky.“ (Metodický pokyn)

Prevenci obecně rozdělujeme na prevenci primární, sekundární a terciální.

3.1. Primární prevence

Primární prevence představuje nehomogenní soubor různých přístupů a intervencí, které jsou dnes obsaženy v několika různých rezortních koncepcích (Miovský, 2010). Důležitým faktorem primární prevence je také její mezioborovost (setkává se zde pedagogika, psychologie, sociologie, veřejné zdraví). Primární prevence sociálně patologických jevů koncepčně, komplexně, cíleně, plánovitě, flexibilně a efektivně opatruje jedince i jeho okolí a zároveň posiluje a rozvíjí společenské postoje, hodnoty a zájmy (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003).

Do oblasti primární prevence patří i hiporehabilitace, konkrétně aktivity s využitím koní. Terapie reaguje na zvyšování kompetencí dětí, účinně kompenzuje prosezený den ve škole, kde mozek dětí po celou dobu pracuje a nemá možnost si kvalitně odpočinout. Práce s koňmi představuje výbornou možnost osvěžení mysli a

pobyt na čerstvém vzduchu. Terapie se zapojuje i do oblasti vzdělávání, kdy se dítě učí poznávat koně z biologického hlediska a s ním spojené náležitosti, jako je výstroj koně, krmení, dále pak jeho pocity, nálady, chování. Po skončení terapie využívají děti jízdu na koni jako koníček pro svůj volný čas. Prostřednictvím aktivit s využitím koní se formuje chování dítěte, zvyšuje se jeho sebevědomí, učí se zodpovědnosti, řešit nejrůznější situace, komunikovat s okolím. Jelikož jízda na koni je poměrně delší a náročnější záležitostí než ostatní kroužky, nemá dítě možnost na nekvalitní a ohrožující trávení volného času.

3.2. Sekundární prevence

Resort MŠMT označuje sekundární prevenci jako „předcházení vzniku, rozvoji a přetrvávání rizikového chování.“ V tomto pojetí můžeme sekundární prevenci použít jako název pro včasnou intervenci, poradenství a léčení. Mezi problémy, vyskytující se v sektoru sekundární prevence, patří *nadměrná impulzivita a agresivita, sklony k násilí, neschopnost udržovat uspokojivé přátelské vztahy, šikana spolužáků, experimentování s návykovými látkami...atd* (srov. Vítková, 2004, Elliot, Place, 2002). Cílem je daný problém nejprve zjistit, dále ho eliminovat a nakonec nastartovat proces změny k lepšímu.

Kvalitní působení AK se využívá jak v primární, tak i v sekundární oblasti, kdy je možno naučit dítě chovat se adekvátním způsobem k druhým a ukázat mu ideální obraz sebe sama. „Jsi zlý a chováš se špatným způsobem, já se tak budu chovat také!“ Kůň jakožto zvíře bez předsudků je trpělivým terapeutem s jasnými pravidly, nemá v povaze dítě soudit a jedná s ním tak, jak dítě zachází s ním. Dítě poté zjistí, že udělalo něco špatně, chce své chování napravit a příště už stejnou věc neudělá. Jakmile se dítě naučí naslouchat svému svědomí ve vztahu ke zvířeti, je na dobré cestě ke zkvalitnění svých mezilidských vztahů.

3.3. Terciální prevence

Terciální prevence si klade za cíl zmírnění následků problémového jevu, tj. snaží se zabránit recidivě protizákonného jednání u mladistvých delikventů (Pokorný, Telcová,

Tomko, 2003). Do této oblasti spadají převážně mladí dospělí a dospělí, kteří řeší různé existenční potíže. V procesu resocializace jim pomáhají různé organizace, které se pokouší zamezit další recidivě sociopatologického chování (Vítková, 2004).

I v terciární prevenci se aktivity s využitím koní používají jako vhodná terapie pro osoby s poruchami chování, kdy příslušné organizace pracují s klienty prostřednictvím koní a tím jim péči a podporu.

4. PRÁCE S PREDELIKVENTY VE SVITAVSKÉM REGIONU

4.1. Pojem predelikvence

V nadcházejících kapitolách se často vyskytuje pojem predelikvence, proto ve zkratce tento pojem představím. Predelikvence je podle Kohoutka (2006) „interdisciplinární problém týkající se takových závad (dificilit) a poruch chování u dětí a mládeže, které by mohly bez příslušných odborných (např. pedagogických a psychologických) intervencí později vyústit v delikvenci a kriminalitu“.

Veřejnost velmi často a nesprávně používá pojmy delikvence a kriminalita jako synonyma značící stejný problém. Delikvence označuje protispolečenské jednání, „které může, avšak nemusí být spojeno s právními následky“ (Stündl, 2009, s. 16). O delikvenci se zajímá také p. Hroncová, která ji ve své knize popisuje jako širší pojem než kriminalita, jež „zahrnuje také činy jinak trestné (jako by je spáchali dospělí), které spáchaly osoby nezletilé, které ve věku do 15 let nejsou trestně odpovědné, a osoby trestně neodpovědné pro nepřičetnost“ (1996, s. 71). Predelikvenci tedy chápeme jako chování vyvíjející se s nejvyšší pravděpodobností v delikventní jednání.

4.2. Vyhledávání dětí s projevy predelikventního chování

OS Bonanza poskytující terapii AVK pracuje se skupinou dětí žijících ve svitavském regionu. V oblasti vytipování dětí s projevy sociálně patologických jevů OS Bonanza spolupracuje s Komisí pro prevenci kriminality (dále jen KPPK), která svou činnost ve Svitavách zahájila v roce 1998. KPPK působí jako poradní a iniciativní orgán Rady města Svitavy v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality na území města Svitavy (Zpráva o činnosti v oblasti prevence kriminality v roce 2013 ve Svitavách).

4.2.1. Struktura Systému včasné intervence

Na projektu Systému včasné intervence (SVI) se podílí mnoho institucí, které společně spolupracují na stejném problému s cílem zmírnit výskyt predelikventního chování dětí a mládeže ve svitavském regionu. Těmito institucemi jsou zejména: školy, Krajské ředitelství Policie ČR Pardubického kraje, územní odbor Svitavy, Městská policie

Svitavy, Městský úřad Svítavy, Nemocnice Svítavy, zdravotnická zařízení, Okresní státní zastupitelství Svítavy, Okresní soud Svítavy, Probační a mediační služba Svítavy.

5. VÝCVIK SOCIÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ A LÉČEBNÉ PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ JEŽDĚNÍ

OS Bonanza pracuje s klienty na bázi metod AVK a TVKPP, do kterých ale sdružení zakomponovalo též metodu výcviku sociálních dovedností. Proto celý název terapie zní „Výcvik sociálních dovedností a léčebné pedagogicko-psychologické ježdění.“

5.1. Výcvik sociálních dovedností

Výcvik sociálních dovedností (dále jen VSD) je druh socializace a resocializace, který Jesenský a kol. (2007) považuje „za podmiňující faktor rozvoje sociální kompetence.“ Upozorňuje na dnešní dobu, kdy dochází k ústupu od tradičních hodnot a k proměnlivosti norem, což u jednotlivců i sociálních skupin vyvolává nejistotu vzhledem k chování a jeho pravidlům. S dnešním světem přichází také vyšší nároky na interpersonální, skupinové a interkulturní kontakty a narůstá potřeba komunikace, kooperace i potřeba respektovat jiné (např. odlišné subkultury). V důsledku sociokulturního tlaku vzrůstají nároky na člověka a tedy i na jeho sociální dovednosti. Výcvik sociálních dovedností si klade za cíl tento deficit napravit, a to prostřednictvím metod osobnostně sociální výchovy, dramatické výchovy a arteterapie se snahou rozvinout a upevnit u klientů základní sociální dovednosti a vychovat z nich zdravou osobnost člověka.

V rámci oblasti poruch chování dětí a mládeže a jejich následné reedukace se VSD zaměřuje na určitá témata, která vycházejí z osobní praxe Mgr. et Bc. Jana Buchty, vedoucího projektu „Drž se na uzdě“ (tento projekt podrobněji popíši později). Tato témata se projevila jako stěžejní při práci s predelikventy na základě jejich reakcí a zpětné vazby. Do těchto témat spadá: *navazování prvního kontaktu, pravidla, dominance, submise, mezilidské vztahy, vlastnosti, respekt, spolupráce, komunikace, fantazie, rodinné vztahy, agrese, sebepoznání, sebereflexe*. Předpokladem pro úspěšnou práci se stalo logické uspořádání témat podle složitosti od nejjednodušších po složitější, podle skupinové dynamiky od méně osobních po osobní, podle osobního hodnocení klientů lektory a podle základních údajů zjištěných od organizace, která klienta doporučila.

5.2. Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění

Jak již bylo uveřejněno v úvodu, kůň provází společnost lidí už po tisíciletí jako spolupracovník, společník, přítel a nově také jako terapeut. Navíc má vlastnost vzbuzování protikladných emocí u lidské populace – strach, nadšení, respekt, něhu, zvědavost, úzkost. Kůň se, podobně jako pes, zapsal na listinu dobrých přátel člověka. Jeho život se odehrává ve stádě, podobně jako život člověka v rodině, žije v řádu založeném na důvěře, věrnosti a vzájemné starostlivosti. Ačkoli se zde jedná o dva naprosto odlišné živočišné druhy, odborníci v rámci různých výzkumů a mnohých praktických zkušeností prokázali, že se ve svých reakcích a potřebách zase tolik neliší. Proto se kůň stal velmi vhodným prostředkem pro práci s dětmi, pro socioterapii a psychoterapii (Buchtová, 2010).

5.2.1. Pojem léčebné pedagogicko-psychologické ježdění

Léčebně pedagogicko-psychologické ježdění (dále je LPPJ) donedávna zaujímal místo jedné z disciplín hiporehabilitace, ale postupem času byl tento název vyřazen z hiporehabilitačního slovníku. Od roku 2009 se dělí na dvě disciplíny, které zmiňují již v první kapitole této bakalářské práce:

- *Aktivity s využitím koní* – AVK (pro oblast pedagogickou, sociální)
- *Terapie s využitím koní s pomocí psychologických prostředků* – TVKPP (oblast psychoterapie)

Pod pojmem LPPJ rozumí Hollý a Hornáček (2005) „léčebnou psychoterapii a socioterapii neboli léčbu psychických poruch pomocí koně.“ Česká hiporehabilitační společnost popisuje pojem léčebné pedagogicko-psychologické ježdění jako „metodu speciální pedagogiky a psychoterapie, která využívá prostředí jezdecké stáje, kontakt s koněm a vzájemné interakce s ním k pomoci lidem se specifickými potřebami.“ Ovšem pojem LPPJ lépe vystihl Müller, podle kterého se jedná o „léčebnou psychoterapii a socioterapii prováděnou prostřednictvím koně“ (2005). Podle tohoto autora koriguje kůň psychické a fyzické příznaky vyvolané duševní chorobou, poruchy chování dětí a adolescentů. Řídí ji kvalifikovaný odborník zabývající se příslušnou problematikou klienta ve spolupráci s hipologem a pomocníky. LPPJ neznamená jen způsob jízdy na

koně, ale také pouhý kontakt s ním, dotek jeho těla. Prvním impulzem je získání si klientovy důvěry ve vztahu ke zvířeti, poté k terapeutovi a následně k ostatním lidem. Terapeut zde využívá velké, kladně působící motivace ze strany koně na klienta, ze které se učí poznání sebe sama, svých schopností a dovedností. Tím se usnadňuje princip práce s klientem, kterým je neustálé sledování psychického stavu jedince a využití momentálních pozitiv pro dosažení určitého cíle (Kolektiv autorů, 1996).

5.2.2. Pojmy LPPJ

Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění můžeme rozdělit na tři slova nesoucí v sobě různé požadavky:

- 1) **Pedagogicko-psychologické ježdění** – jedná se o využití koně k pedagogickému a psychologickému účelu, kdy snahou odborníků je dosáhnout pozitivních změn v chování klientů s poruchou chování a emocí, zmírnit nebo odstranit duševní choroby nebo mentální postižení.
- 2) **Psychologické ježdění** – toto ježdění koriguje psychické a fyzické symptomy vyvolané duševní chorobou. Kůň svou přirozenou autoritou a svými reakcemi vytváří emocionální a psychické pochody vedoucí k částečné nebo úplné nápravě symptomů (narušený vztah k lidem, agrese, snížené sebevědomí, sociální maladaptace, atd.
- 3) **Pedagogické ježdění** – využití koně lze cílit dvěma směry:
 - *Náprava chování*
 - *Výuka školních znalostí* (Hollý, Hornáček, 2005)

Po teoretické stránce definice přibližují pojem LPPJ, mnohdy ale teorie neposkytne tolik informací a odpovědí na dané téma jako vlastní praxe založená na pravdivých poznatcích, výjimečných a nezapomenutelných zkušenostech. Proto se domnívám, že již zmíněná vzájemná interakce mezi člověkem a koněm napomáhá nejen k léčení příslušných potíží, ale i k výchově a vzdělávání klientů.

Výchovná stránka se projevuje vlivem viditelných reakcí koně na jednání a chování klienta. Arabské přísloví: „Kůň zná svého jezdce lépe, než jezdec svého koně“, to stoprocentně potvrzuje. Hrozba, nepřátelství nebo agresivita se usměrní

prostřednictvím zpětné vazby projevové ze strany koně, kdy dá klientovi jasně najevo, že se mu určité věci nelíbí. V opačném případě, při dobrém chování, přátelství a respektu, se kůň klientovi odmění svým bližším kontaktem způsobujícím trvalé zahřátí na lidské duši. Výchovné prvky shledává klient také v koňském stádě, neboli zvířecím světě, kde může pozorovat stejné znaky v chování, ve vztazích a emocích, jako ve světě lidském. Tím se klientovi vybaví podobné situace založené na vlastní zkušenosti, tedy promísí se zvířecí a lidský svět dohromady, a klient má možnost vidět, přemýšlet a vyhodnotit vzniklou situaci, jak nejlépe umí, a dojít tak k vlastnímu sebepoznání. Nebo se klient může dozvědět, jak jinak by se situace mohla vyřešit a tím rozvíjí vlastní osobnost.

Vzdělávat se formou zábavy je v některých případech mnohem účinnější než učení se věci nazpaměť. Klient se učí poznávat charakteristiku koně pomocí osobního kontaktu, kdy svůj volný čas tráví s ním ve stáji, v přírodě. Střelku, korunku, spěnku nebo plece a slabiny by si děti těžko zapamatovaly pouhou teorií ve školní lavici. Stejně i seno, slámu, ječmen a oves vidí na vlastní oči, mohou si tedy potravu určenou pro koně osahat a přičichnout si k ní.

Terapeutické snahy u klientů s poruchami chování často selhávají na nedůvěře klienta k terapeutovi, na jeho neschopnosti navázat dobrý kontakt s terapeutem, a na agresivní obraně vyplývající z osobnostní slabosti. Terapeut je často klientem považován za toho, kdo chce narušit jeho chování a jednání, které on sám považuje za vyhovující a normální. Prostřednictvím emočně neutrálního tvora se dá tato bariéra poměrně lehce a přirozeně překonat. Terapeut má u koně zpočátku pouze roli trenéra, a proto v něm klient nevidí nepřítele. Postupem času si klient začne svého trenéra – terapeuta vážit, začne mu věřit, a v tento okamžik je spolupráce klienta a terapeuta možné rozvíjet na pevném základě.

Z výše uvedeného vyplývá, že metoda LPPJ je komplexní metodou, která přirozeným způsobem ovlivňuje a působí na fyzický, psychický i sociální stav klienta. Pro klienta je často hrou, na kterou se neskutečně těší a své chování pak mění na základě vlastních zjištění a rozhodnutí (Buchtová, 2010).

5.2.3. Oblasti stimulace jedince

LPPJ jdoucí ruku v ruce s metodami AVK a TVKPP pracuje s klienty ve čtyřech základních oblastech, které se navzájem prolínají, jsou komplexní, a tudíž velice úzce souvisí s metodami AVK popsaných v první kapitole. Mezi tyto stimulační oblasti patří:

- **Tělesná stimulace** – „Kůň je považován za velmi účinnou pohybovou stimulaci, člověk se necítí být do této aktivity nucen, je koněm spontánně vybízen“ (Rynešová, 2009). Tělesná stimulace probíhá prostřednictvím jízdy na koni, hlazením a čištěním koně. Takže se dá říci, že pohybová aktivita klienta probíhá pomocí jízdy na koni anebo práce s koněm ze země.
- **Psychická stimulace** – Jak již bylo zmíněno, psychické poruchy bývají často hlavní příčinou narušených vztahů k sobě samému a ke svému okolí, což má negativní dopad na nejbližší okolí jedince. V tomto ohledu se nejlepší stimulací stává kůň, který se, na rozdíl od člověka, vyznačuje stálostí ve svém chování, empatičností a ohleduplností, svou zdrženlivostí a nepodbízivostí se člověku, svou podporou ve veškerých aktivitách klienta (Müller, 2014).
- **Sociální stimulace** – Podle Rynešové (2009) se sociální stimulace zaměřuje na „podporu zdravého sebevědomí a správného sebehodnocení, sebereflexi a zpětnou vazbu, stimulaci vůle, motivace a zájmů, formování interpersonálních vztahů ve skupině, pozitivní sociální učení a stimulace kreativity.“ Všechny jevy týkající se sociální stimulace může terapeut zpozorovat při práci klienta s koněm a v důsledku toho vyvodí, ve které skupině jevů je zapotřebí podat klientovi pomocnou ruku. Děje se tak prostřednictvím koně, jakožto silného motivačního činitele.
- **Preventivní stimulace** – Preventivní stimulace zasahuje do všech předchozích bodů a využívá se především při použití metody TVKPP. Zakládá se na faktu, že klient má větší šance vrátit se do normálního života s vědomím dobré adaptace, pokud se mu v průběhu terapie stane kůň „koníčkem“. (Müller, 2014)

5.3. Metody VSD a LPPJ

Metody VSD a LPPJ spolu úzce souvisí, proto se je pokusím popsat ve stejné rovině na základě odborné literatury a osobních zkušeností a zejména z pohledu praxe Mgr. et Bc. Jana Buchty. Nejvýstižněji a nejbližše vystihuje kategorizaci VSD p. Srba, který ji člení na:

1. „Osobnostní rozvoj – Do této kategorie spadá **rozvoj schopnosti poznávání, sebepoznání a sebepojetí, seberegulace a sebeorganizace, též psychohygiena a kreativita.**
2. Sociální rozvoj – Do této oblasti řadí autor problematiku **poznávání lidí, mezilidských vztahů, komunikace, kooperace a kompetice.**
3. Morální rozvoj – Za morální rozvoj považuje **řešení problémů a rozhodovacích dovedností, hodnoty, postoje a praktickou etiku**“ (2007, s. 6)

Metody se dále slučují s technikami dramatické výchovy a v neposlední řadě jsou propojovány s důležitým odvětvím LPPJ spadajícím do tří oblastí práce. Tyto metody práce vyplývají, jak již bylo podotknuto, z osobních zkušeností lektorů programu VSD a LPPJ, kteří se při výkonu svého snažení o nápravu problematických dětí zaměřili právě na účinky metod práci s koňmi. V této části popíši nejen oblasti a metody práce, ale také jejich techniky a možné výsledky této práce.

1. Metody práce bez koní - Klienti, zejména děti a mládež, potřebují prvotní **naladění** se na určitou aktivitu, která se děje za pomoci nejrůznějších technik. U koní se naladěním rozumí spíše relaxační metoda využívající technik vyprávění příběhů, diskuzi na koňské téma prostřednictvím své vlastní fantazie. Další velice potřebnou metodou je **místování** (poklizení stájí), **stlaní slámy a příprava krmení**. Jedná se o důležitou práci spojenou s koňmi, na kterou lektoři na začátku klienty upozorní, protože vyžaduje pečlivost ve vztahu ke koni a vzájemnou spolupráci a ochotu ve vztahu k ostatním. Ve výsledku *vzniknou nové a hlubší vztahy a rozvinou se sociální dovednosti*. Stáj je velmi vhodným místem pro otevření klientovy duše. Klient může mít potřebu své trápení někomu říci a pro tento okamžik je prostor čtyř stěn ideální.

2. Metody práce ze země - Každá metoda vyžaduje prvotní **seznámení** se s danou činností. I tady postupujeme od začátku. Jelikož většina lidí shledává koně jako velkého a silného tvora, je důležité přistupovat k němu s určitou poslušností a přátelstvím projevujícím se kvalitní péčí o něj, mazlivostí, hlazením a vnímáním ho celým svým tělem. I takhle malá, pro někoho samozřejmá věc, se může stát klíčovou pro další spolupráci s klienty. Po seznámení následuje **sledování** koní v jejich přirozeném prostředí, ve stádě. Klienti pečlivě pozorují a následně popisují chování koní, všímají si různých detailů ve změnách v chování za určitých situací. *Vyvíjí se sympatie, antipatie, tíhnutí a obdivování směrem k vůdci nebo porozumění a soucítění s outsidersy stáda.* Následné projevení klienta projektovaného do koňského stáda vypoví o jeho situaci v reálném světě. Po pozorování koní se další metodou stává komplexní péče o koně, tedy jeho **čištění, hřebelcování**. Jedná se o důležitou metodu vyznačující se svou potřebností jak před činnostmi s koněm, tak i po ukončení činnosti. Na prvním místě je nezbytnou součástí samotné upozornění klientů na podstatnou a významnou práci okolo koní. Přímý kontakt s koněm, umění s ním komunikovat a dohodnout se na svém postavení *vyžaduje velké úsilí spojené s jemností, pečlivostí a vzájemnou procítěností klienta s koněm.* Na základě vlídného přístupu klienta kůň vycítí dobrou péči o něj a na oplátku se mu odvděčí klidným a laskavým chováním. Další metoda je obtížnější a více komplikovaná než předchozí metody, a to je **vodění** koní. Samotné držení tzv. vod'áku, který je nutnou součástí při realizaci této metody, probouzí v klientech pocity nejrůznějšího charakteru – hrdost, nadšení nebo naopak plachost a bojácnost. Prvotní cesta klienta s koněm se stává otázkou vyžadující rozuzlení z obou stran. Klient se dostává do pozice dominantní osobnosti postupně se stávající přirozeným vůdcem ve vztahu ke koni. Kůň se naopak vyskytuje v pozici podřízeného tvora s ochotou spolupracovat nebo v situaci nadřazeného s neochotou nechat se vést zapříčiněného neklidem ze strany klienta. Díky této metodě si klient *uvědomuje vlastnosti týkající se navázání vztahu s velkým zvířetem, jejich použití v následné spolupráci, posiluje si své sebevědomí a v poslední řadě své zkušenosti promítá do reálného světa.*

3. Metody práce ze hřbetu koně - Jako první krok v jízdě na koni se používá metoda označená jako jízda **bez sedla**. Zde můžeme využít přídatná madla, dečku nebo tyto pomůcky můžeme zcela vynechat. Při aplikaci této metody *se klient lépe vciťuje do pohybů koně, vnímá každý detail jeho chůze, při tom zlepšuje stabilitu sedu*, která je v jízdě na koni klíčovým znakem. Následná jízda v sedle uplatňuje metody **cvičení** zahrnující v sobě nejrůznější funkce. *Od funkce rehabilitační, tedy aktivizaci a uvolnění svalů, až po funkce stabilizační, tedy správné těžiště těla a vyšší stabilita sedu*. Cviky se provádí pomalu, postupně, od jednodušších po složitější, buď za klidu, nebo za chodu koně. Další aplikované metody jsou většinou **kombinací** předchozích. Jedná se o těžké metody používané jen v některých případech. Jsou to např. vodění klienta klientem, jízda zručnosti, jízda v klusu apod.

5.4. Vlivy VSD a LPPJ na osobnost klienta

Vlivy působící na osobnost klienta při aplikaci metod VSD a LPPJ se dělí do několika složek závislých na osobnosti klienta, závažnosti jeho problému, narušení vztahů k sobě samému nebo vůči druhým lidem a jeho celkové stabilitě. Z osobních zkušeností a pozorování jedince při programu a jeho samotném ukončení shledali pracovníci OS Bonanza několik prvků možných vlivů, kterými jsou: *„posílení sebevědomí a sebeuvědomění, úprava emotivity, odbourání nedůvěry, úzkosti a strachu, tlumení hyperaktivity, antipatie a agresivity, rozvoj spolupráce a komunikace, vytváření pocitu zodpovědnosti, užitečnosti, vztah k pořádku, vytrvalosti, houževnatosti a soutěživosti, rozvoj správného sebehodnocení, samostatnosti a kolektivnosti.“*

Z výše uvedených poznatků vyplývá, že metoda LPPJ zaujala místo komplexní metody, která zcela přirozeně rozvíjí fyzický, psychický i sociální stav klienta. Lektor nenařizuje klientům způsoby zdravého chování, pozitivního jednání nebo dodržování stanovených pravidel. Svě chování mění sám klient na základě vlastních zjištění a rozhodnutí (Buchtová, 2010).

6. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ BONANZA

V této části práce se pokusím přiblížit činnost OS Bonanza, o kterém jsem již v krátkosti informovala v předchozích kapitolách. OS Bonanza se ve svitavském regionu těší veliké popularitě nejen ze strany dětí a mládeže, ale i ze strany rodičů, učitelů a dalších příznivců. Celá tato kapitola je zpracována na základě podkladů a interních záznamech a veřejných zprávách OS Bonanza¹. Více informací lze také nalézt na webových stránkách organizace².

První zmínky o činnosti OS Bonanza v sociálních službách sahají do roku 2004, kdy manželé Lenka a Luboš Buchtovi založili na svém statku s koňmi v obci Vendolí neziskovou organizaci s názvem OS Bonanza. Realizační tým vypracoval projekt, který je doposud v ČR ojedinělý. Jedná se o spojení práce s koňmi a metodami výcviku sociálních dovedností (tedy spojení VSD a LPPJ).

Posláním OS Bonanza je pomáhat rizikovým a sociálně znevýhodněným skupinám obyvatel (rodinám s dětmi) pomocí specifických metod práce výcviku sociálních dovedností a léčebného pedagogicko-psychologického ježdění.

6.1. Činnost OS Bonanza

Činnost OS Bonanza se v první řadě zaměřuje na primární prevenci prostřednictvím provozování jezdeckého sportu (spadá pod Českou jezdeckou federaci), výchovu mladých jezdců, jejich podporu a motivaci k péči o koně. „Děti, které mají zájem, procházejí určitým výcvikem, mohou jezdit na různé veřejné tréninky nebo závody.“ (Buchtová, CMS TV Svitavy - OS Bonanza). OS Bonanza pracuje i na bázi sekundární prevence v oblasti kriminality mládeže ve svitavském regionu. „Chtěli bychom vytvořit skupinu rizikových a ohrožených dětí ve spolupráci s městskými úřady a těmto dětem bychom se chtěli věnovat tak, aby nedocházelo k páchání trestné činnosti nebo abychom nějak eliminovali jejich závadové chování.“ (Buchtová, CMS TV- OS Bonanza)

¹ <<http://osbonanza.cz/dokumenty/>>

² <<http://osbonanza.cz>>

6.2. Cíle OS Bonanza

Základním cílem OS Bonanza je řešení problematiky delikvence dětí a mládeže, na kterém se podílí společně s organizacemi a institucemi, a dosáhnout tak její snížení ve svitavském regionu. Dílčím cílem u samotných klientů je podpora sociálně příznivého chování, upevnění jejich pozitivních sociálních návyků, vybudování a podpora jejich zájmu o přírodu a samotné rozvíjení jejich schopností, dovedností a sociálních kompetencí.

6.3. Projekty OS Bonanza

Za dobu své existence poskytlo OS Bonanza základ mnoha projektům, které v dnešní době fungují a těší se z velké popularity. Všechny projekty se zaměřují na práci s dětmi v oblasti primární a sekundární prevence. Tyto projekty ve zkratce představím.

6.3.1. Nízkoprahový klub „Prevence s Bonanzou“

Tento projekt je realizován od roku 2007 a spadá mezi prvotní činnosti OS Bonanza. Činnost zajišťují tři sociální pracovníci v prostorách statku ve Vendolí. Jeho posláním je pomáhat a podporovat začleňování dětí a mládeže z Vendolí, Svitav a okolí do běžné populace prostřednictvím aktivního trávení volného času v přírodě a u koní. Cílovou skupinou jsou děti a mládež ve věku 8 – 26 let, které patří nebo mohou patřit do okruhu společnosti ohrožených společensky nežádoucími jevy.

6.3.2. Nízkoprahový klub Díra

Tento projekt vznikl na základě zájmu města Svitavy pro vybudování účelného zařízení pro děti a mládež, ve kterém by mohli smysluplně trávit svůj volný čas a to zejména

v lokalitě sídliště Felberova. Posláním je co nejmenší výskyt sociálně nežádoucího chování, vyloučení dětí a mládeže ze Svitav a okolí pomocí poskytování informací, poradenství, podpory a pomoci v obtížné situaci. Činnost Klubu se zaměřuje na cílovou skupinu dětí a mládeže ve věku 11 – 23 let, které prožívají nebo mohou prožívat obtížné životní situace.

6.3.3. Nízkoprahový klub Díra v Moravské Třebové

Tento projekt funguje na stejné bázi jako předešlé zařízení, s rozdílem místa působnosti. Cílovou skupinou jsou děti a mládež ve věku 8 – 20 let, které, stejně jako u projektu Prevence s Bonanzou a Nízkoprahový klub Díra, jsou ohroženy společensky nežádoucími jevy, jedná se ale především o děti z lokality Moravskotřebovsko.

6.3.4. Mentorská asistence

Tento projekt spadá pod sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a je součástí programu Sociální prevence jako složka SVI ve Svitavách. Jeho posláním je včasné podchycení a podpora v rámci učení a nelehkého způsobu života. Cílovou skupinu tvoří žáci ZŠ, kteří se ve spolupráci se středoškolskými studenty – mentory - pravidelně vzdělávají a současně se z nich stávají přátelé pro další možné životní situace. Student střední školy získá status Mentora, certifikát a doporučení, ale hlavně jedinečné zkušenosti pro budoucí studium či povolání.

6.3.5. Drž se na uzdě!

Tento projekt je pro tuto bakalářskou práci stěžejní a pozornost mu je věnována v nadcházející kapitole.

7. PROJEKT „DRŽ SE NA UZDĚ!“

Už svým netradičním názvem projekt napovídá, že ke své realizaci využívá metod práce s koňmi (tedy LPPJ) spolu s metodami VSD. Tento projekt náleží (stejně jako projekt Mentorská asistence) k sociálně aktivizačním službám pro rodiny s dětmi (SAS) a svými specifickými metodami práce je ojedinělý v ČR. Díky novým poznatkům a zkušenostem lektorů jsou jeho metody v neustálém vývoji.

Posláním projektu je vyhledávání a poskytování odborné pomoci stabilizovanému chování dětí a žádoucí rodinné situace tak, aby se předcházelo ohrožení nepříznivými sociálními vlivy.

Projekt je v rámci systému včasné intervence (SVI) zařazen do okruhu subjektů pracujících v oblasti prevence kriminality, jehož cílem je snižování kriminality dětí a mládeže na Svitavsku a zajištění stabilizovaného prostředí pro zdravý vývoj a rozvoj dítěte.

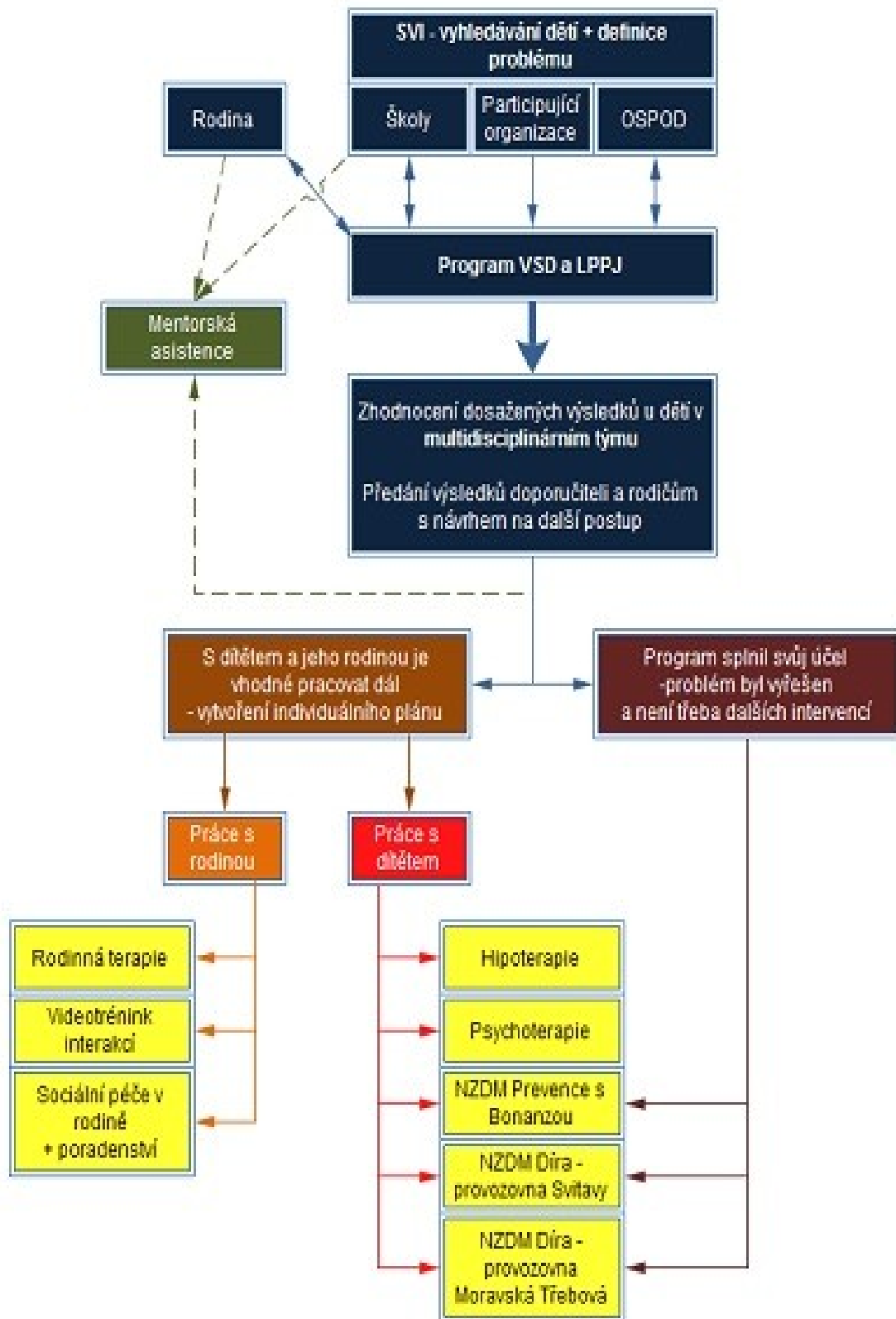
7.1. Cíle projektu

Prvním a nejdůležitějším cílem je posílení psychosociálních dovedností u dětí, které jsou zařazeny do programu. Patří sem: *komunikační dovednosti (řešení konfliktů, poskytování a přijímání zpětné vazby, efektivní komunikace), emoční inteligence (sebeuvědomění, sebeovládání, empatie a sebemotivování, týmová spolupráce, navazování a udržování vztahů, přijímání zodpovědnosti za důsledky svého chování, zdravý přístup k poznávání přírody, zejména zvířat - koní apod.).*

Druhým cílem je navazování užší spolupráce s rodinou dítěte, orgánem sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) a se školou, kterou navštěvuje.

Za **třetí** a zároveň poslední cíl je považována pomoc a podpora v rodinách s potřebou poskytování odborné sociální práce.

7.2. Schéma modelu práce

7.3. Program projektu

7.3.1. Základní znaky programu

Mezi základní znaky programu patří:

- **Dobrovolnost** – před zahájením programu je mezi OS Bonanza, rodiči a klientem uzavřena dohoda, která upravuje dobrovolnou účast klienta v programu. Poté je klientovou povinností pravidelně navštěvovat program, kdy je maximální počet absencí stanoven na 3 s tím, že jakmile klient z různých důvodů absenci překročí, je s ním rozvázána spolupráce. Klient má ale možnost pozdější účasti v jiném běhu.
- **Motivace** – podmínkou je aktivita ze strany klienta, podpora a pomoc jeho rodičů. OS Bonanza tento předpoklad podporuje pravidelnými návštěvami sociálního pracovníka v rodinách.
- **Pomoc a podpora** – program se snaží o utváření a upevnění pozitivních návyků klienta a zároveň mu nabízí pomocnou ruku v jeho, ne zcela, příznivé životní situaci.
- **Včasnost** – program slouží jako sekundární prevence, tudíž pracuje spíše s dětmi spadajícími do okruhu predelikvence.
- **Participace** – program úzce spolupracuje s institucemi, které spadají do programu prevence kriminality.
- **Doporučení** – samotné doporučení a výběr skupiny do programu má za úkol orgán sociálně právní ochrany dítěte škola, rodina či jiné kooperační instituce nebo organizace.

7.3.2. Rozsah programu

Program probíhá každou sobotu od 9:00 do 13:00 v rozsahu 10 týdnů (bloků). Jednou za dobu trvání programu je zařazen víkendový pobyt v délce trvání 2 dní. OS Bonanza nabízí realizaci 3 běhů ročně (2 jarní, 1 podzimní).

7.3.3. Cílová skupina

Cílovou skupinou jsou zpravidla děti a mladiství (klienti) ze Svitav a okolí, u kterých se začínají objevovat znaky delikventní činnosti nebo jejich sociální prostředí působí navenek nedostatečně stimulačně. Věk klientů se na základě prvotních zkušeností s programem vymežil na 9-15 let.

7.3.4. Pracovníci programu

Pracovníci jsou rozděleni na dvě skupiny – pracovníci VSD a pracovníci LPPJ, ale jejich zkušenosti a působnost se mohou prolínat. Kvůli specifickému a rozdílnému zaměření lektorů se jejich počet pohybuje v rozmezí 6 – 8 lektorů na jeden běh.

Úkolem každého lektora je aktivní spolupráce v programu, psaní pravidelného hodnocení na klienta prostřednictvím speciálního informačního systému OS Bonanza a následně vytváření individuálního plánu klienta za každý blok.

Vzdělání lektorů zasahuje do různých oborů, největší zastoupení mají lektoři se vzděláním v oblasti humanitních věd (sociální pedagogika, obecná pedagogika, speciální pedagogika, psychologie, sociální práce) a přírodních věd (chov koní, zemědělství).

7.3.5. Obsah programu

Obsah programu provází určité téma na základě volby lektorů. I když se téma každým blokem mění, má program vždy stejnou strukturu:

1) Úvod

Úvod funguje jako prostředek k omluvení nepřítomných dětí nebo lektorů, k diskuzi nad uplynulým týdnem, která vede ke společnému naladění. Slouží i k drobnému zrekapitulování tématu z minulého bloku a k seznámení s tématem novým.

2) *Rozehřívací aktivity*

Rozehřívací aktivity mají za úkol celkové tematické naladění a současně vedou k posílení skupinové dynamiky. Jedná se většinou o krátké hry trvající 5 – 10 minut.

3) *VSD*

VSD obsahuje techniky podle určitého pořadí:

- a. Seznamovací hry
- b. Techniky na správnou komunikaci
- c. Techniky na spolupráci
- d. Techniky na získání a poskytování důvěry
- e. Techniky, kde je cílem sebezpoznání

Důležitou součástí každé techniky je její zpětné zreflektování zaměřující se hlavně na citové reakce, které jsou v běžném životě opomíjeny, dále pak na poznatky o sobě a o druhých, na myšlenky, zážitky a zkušenosti klienta.

Do každého bloku programu se zapojují tzv. velké a malé techniky. **Velkými** rozumíme základní tematické techniky s náročnějším a rozsáhlejším cvičením vedoucí k rozvoji sociálních dovedností. **Malými** jsou myšleny jednodušší a doplňující techniky s dobrým účinkem pro základní cvičení, relaxační a uvolňující hry. Techniky jsou vybírány zejména s přihlédnutím k aktuálnímu stavu skupiny a s kontrolou dopadů zásahů lektorů. Neopomíjenou zásadou technik je následné vyvolávající napětí v jedinci nebo v celé skupině. Podstatným znakem je přitom také timing (časový rozvrh aktivit).

4) *LPPJ*

LPPJ neboli aktivitám u koní předchází malá přestávka, ve které lektoři sestavují menší skupiny dětí a přidělují k nim lektory a koně. Průběh LPPJ se vyznačuje tímto vzhledem:

- a. Naladění
- b. Pozorování stáda
- c. Místování
- d. Čištění koní a jejich následné čištění

- e. Práce s koňmi (ze země, ze hřbetu)
- f. Odsedlání, čištění
- g. Reflexe

5) *Aktivizační nebo zklidňující techniky*

Přílišná aktivnost klientů je důsledkem zařazení zklidňující techniky, v opačném případě se začlení technika aktivizační.

6) *Reflexe*

Reflexe se provádí za použití různých metod a je umístěna na závěr celého bloku z důvodu zhodnocení uplynulého dne a hlavně kvůli zpětné vazbě lektor-klient, klient-klient.

7) *Rituál*

Rituálem se rozumí klienty nejlepší vyhodnocená hra (Gordický uzel) opakující se na samotném závěru každého bloku jako společný symbol skupiny.

7.4. **Návazné služby**

Výše uvedené schéma modulu práce vypovídá o závěrečném hodnocení každého klienta a navržení následných postupů práce. Při nepotřebné následné spolupráci má klient možnost navštěvování jeden ze tří klubů OS Bonanza, v nabídce jsou také letní prázdninové pobyty, anebo sdružením pořádané akce.

Návazné služby se člení na 2 části:

1. **Práce s dítětem** – tato služba slouží klientům, u kterých se zásadní problém neprokázal v rodině, ale v jejich chování a jednání. Následným krokem je doporučení navštěvovat NZDM Díra, NZDM Prevence s Bonanzou ve Vendolí nebo NZDM Díra v Moravské Třebové. U zjištění závažnějšího problému vyžadujícího individuální péči a činnosti s klientem se doporučuje hipoterapie (uskutečňována po předchozí domluvě na statku ve Vendolí) nebo spolupracující, organizací zprostředkovaná psychoterapie. Další možností je

docházení do programu Mentorská asistence fungující společně s programem VSD a LPPJ.

2. **Práce s rodinou** – pokud závěrečné hodnocení zjistí problém v chování a jednání klienta zapříčiněný rodinnou situací, provádí se intervence v rodině a společná diskuze řešící následnou spolupráci. Je-li dán souhlas ze strany rodičů k dalšímu řešení, má klient možnosti výběru videotréninku interakcí, rodinné terapie či sociální péče ve spojení s poradenstvím.

8. VÝZKUMNÁ ČÁST

8.1. Úvod

Výzkumnou část jsem věnovala zmíněnému projektu OS Bonanza „Drž se na uzdě“, který se po dobu svého fungování vypracoval do patřičné úrovně díky skvěle spolupracujícímu lektorskému týmu a vhodným podmínkám pro tuto činnost. Tento projekt zkoumali již moji kolegové, Mgr. et Bc. Jan Buchta a Mgr. Kristýna Lidmilová, kteří se zaměřili na oblasti metod práce s klienty a vliv aktivit s využitím koní na rozvoj socializace, tj. sociálních dovedností a schopností, psychické kondice a chování konkrétních dětí (Buchta, 2011, Lidmilová, 2014). Průzkum provádím na základě výzkumných otázek se 4 lektory programu VSD a LPPJ, kdy jsem záměrně oslovila dva lektory se zaměřením na VSD a dva pracující s metodami LPPJ.

8.2. Výzkumný design

Obsahem mého výzkumného cíle byly jevy poněkud složitějšího rázu, a proto jsem využila metod kvalitativního výzkumu. Kvalitativním výzkumem rozumíme „jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodů organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10). Život klientů, jejich chování a chod organizace se staly klíčovými jevy pro výběr výzkumné metody kvalitativního výzkumu. Dále pak fakt, že projekt „Drž se na uzdě“ není ve světě ještě tolik známý, protože podle Strausse a Corbinové se kvalitativní výzkum používá k „odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme a detailních informací o daném jevu, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují“ (1999).

8.3. Výzkumný cíl

Cílem mého výzkumu bylo oslovit lektory programu VSD a LPPJ a za pomoci 23 otázek zjistit jejich postoje na celkovou efektivitu programu a zda tento program může dětem pomoci. Výzkumné otázky se zaměřovaly na program obecným způsobem, na metody VSD a LPPJ a neopomíjely také celkový názor lektorů na tento program.

8.4. Výzkumné otázky

Výzkumné otázky jsem si formulovala na základě zjištění celkového působení programu na klienta, zaměřovala jsem se také na vnímání funkčnosti, atraktivnosti a efektivnosti používaných metod VSD a LPPJ z pohledu lektorů programu. Snahu o toto zjištění jsem zakomponovala do 6 výzkumných otázek, kterými jsou:

1. Jak podle lektorů působí program na klienta?
2. Jak je „víkendovka“ efektivní?
3. Jak se chová klient ve vztahu ke koni a ke druhým osobám?
4. Jak lektoři vnímají propojení metod VSD a LPPJ v programu?

8.5. Výzkumný vzorek

V cílové skupině informantů se nachází 4 lektoři programu pracující jak s metodami VSD, tak i LPPJ. Věkové rozmezí se pohybuje mezi 19- 25 lety, jejich specializace zasahuje do oblasti učitelství, sociální práce a studia zemědělství. Kvůli anonymitě jsem lektory v přepisu rozhovorů označila na základě jejich pohlaví a pro lepší přehlednost k nim přiřadila číslíčka.

Níže uvádím seznam informantů, jejich věk, studium či zaměstnání a délku jejich účasti v programu VSD a LPPJ.

Žena 1 – 19 let, studentka VŠ, lektorka LPPJ, účast v délce cca 5 bloků

Žena 2 – 23 let, pracovnice ve školském zařízení, lektorka VSD i LPPJ, účast v délce cca 8 bloků

Žena 3 – 24 let, učitelka na ZŠ, lektorka LPPJ, účast v délce cca 16 bloků

Muž 1 – 25let, pracovník v neziskové organizaci OS Bonanza, vedoucí lektor VSD, účast v délce cca 20 bloků

8.6. Metoda sběru dat

Ke sběru dat jsem využila metody rozhovoru s jednotlivými lektory programu. „Vedení kvalitativního rozhovoru je umění i vědou zároveň, vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu“ (Hendl, 2005). Rozhovor (interview) se držel podle předem stanoveného plánu a otázek. Některé otázky jsem

rozšířila o podotázky na základě krátkých nebo výzvě doplňujících otázek na odpovědi jednotlivých lektorů. Jelikož to nebyl skupinový rozhovor nebo diskuze, zvolila jsem záměrně více otázek za účelem sběru více informací.

Rozhovory neprobíhaly najednou, nýbrž ve stanovený den a hodinu po předchozí domluvě s daným lektorem. Prostředí rozhovorů bylo individuální na základě pohodlnosti a dostupnosti, s lektorem jsem se setkala v domácím prostředí, v restauraci a v zařízení Nízkoprahového klubu Statek náleží OS Bonanza. Lektora jsem v krátkosti seznámila s obsahem mé Bakalářské práce a s cílem mého výzkumu. Lektora jsem obeznámila s metodou mého výzkumu a s potřebou odpovědí na 23 výzkumných otázek. Celé rozhovory byly zaznamenávány formou videozáznamu kvůli lepšímu a pohodlnějšímu přepisu. Délka rozhovoru byla individuální z hlediska výpovědi lektorů, nicméně žádný rozhovor nepřesáhl délku 45 minut. Při samotném přepisu rozhovoru jsem po obsahové stránce nepozměňovala výroky lektorů, vyňala jsem pouze části nespádající do tématu rozhovoru.

8.7. Metoda analýzy

Vhodnou metodou pro můj výzkum je metoda kvalitativního výzkumu zakotvená teorie. Zakotvená teorie označuje „určitou strategii výzkumu a zároveň způsob analýzy získaných dat“ (Hendl, 2005). Zakotvená teorie je vědecká metoda s pečlivými a zcela dodrženy postupy splňující požadavky, kterými jsou validita, soulad mezi teorií a pozorováním, zobecnitelnost, reprodukovatelnost, přesnost, kritičnost a ověřitelnost (Strauss, Corbinová, 1999). Jejím cílem je vznik nové teorie vycházející z nově získaných dat.

V rámci výzkumu jsem si kladla za cíl dosažení první fáze zakotvené teorie, tedy otevřeného kódování, které dále poskytuje určitý základ pro následující fáze (axiální kódování, selektivní kódování). Tyto fáze však již nebudou v této práci realizovány. Fáze otevřeného kódování spočívá především v nalézání témat za pomoci získaných dat a údajích. Postupovala jsem na základě hledání a označování kódů všech přepsaných rozhovorů a následně je třídila do příslušných kategorií. V celém procesu kódování jsem se řídila předem stanovenými cíli a označováním kódů vztahující se ke zkoumanému problému. K procesu celého kódování jsem nevyžívala žádných pomůcek nebo softwarů pro usnadnění práce. V hotových kategoriích jsem určovala

vlastnosti, které se vztahovaly k tématu celé kategorie. Poslední krok náležel dimenzionalizaci (neboli určitému rozměru) a specifikaci jednotlivých vlastností pomocí škál a grafů.

8.8. Analýza a interpretace dat

V následující části popisují obsah jednotlivých kategorií, vlastností, které lze formulovat

z výpovědí informantů a zobrazení přírodních dimenzí těchto vlastností.

8.8.1. Kategorie Původ problémů u klientů programu

Tato kategorie vznikla pouze na základě vedlejších odpovědí informantů, ale jejich intenzita byla tak vysoká, že bylo zapotřebí tyto fakty neopomenout. Informanti zde zmiňují pouze jeden pojem, na který pohlíží jako na největší možný původ docházení klientů do programu, a tím je rodina. Proto do této kategorie patří vlastnost negativní působení rodiny na dítě.

Vlastnosti:

a) Negativní působení rodiny na dítě

Tato vlastnost se projevuje jako nepěkná a neuspokojivá skutečnost v životě klienta. Informanti zde často poukazují na špatný přístup a vliv rodiny, na nekvalitní rodinné zázemí a nedostatečnou stimulaci rodičů na klienta.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Tam je to hrozně těžký v tom, že tam je potřeba pracovat s rodinou.“ (Žena 2)

„Někdy si myslím, že není potřeba pracovat s tím dítětem, ale s tou rodinou.“ (Muž 1)

„Je hrozně těžký měnit dítě, když třeba ani to dítě nemá problém, ale má problém ta rodina.“ (Žena 2)

„Musí se pracovat s tou rodinou.“ (Muž 1)

„Jakmile se to rodinný zázemí nezmění a rodina nezačne k tomu přistupovat jinak, ...“ (Žena 2)

„...ale když tam ty děti jdou kvůli tomu, že mají třeba problémy s rodinou, ... (Muž 1)

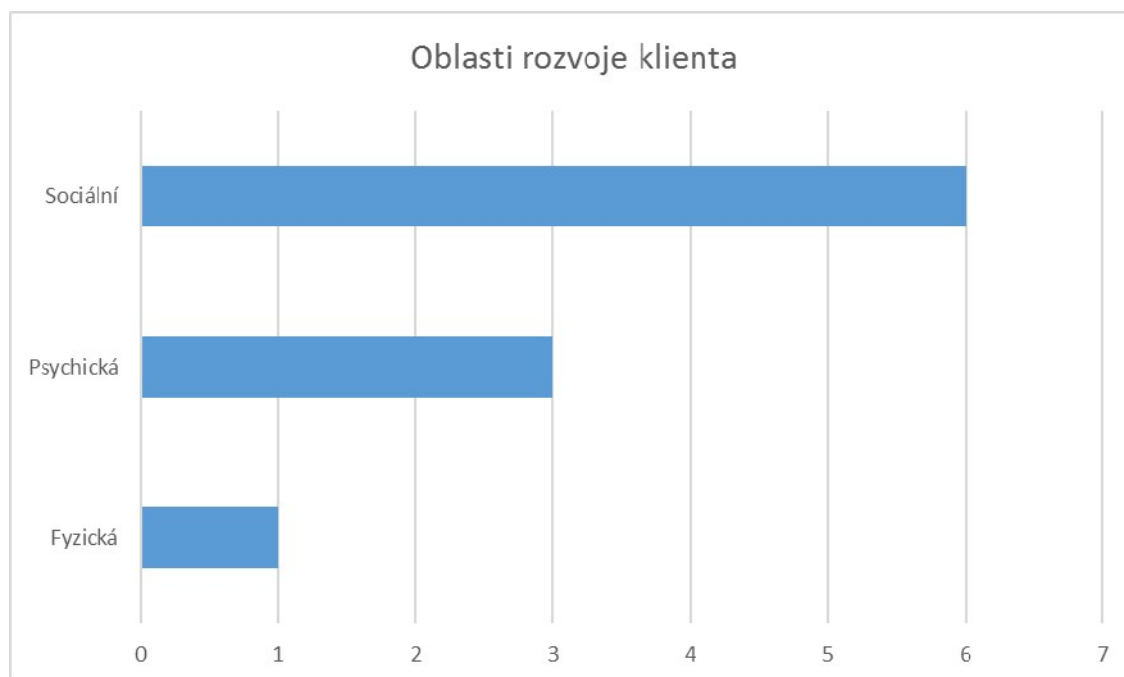
8.8.2. Kategorie Program jako záruka kvality

Tato kategorie je stěžejní celého výzkumu a zabývá se hlavně celkovou účinností a silou dopadu programu na klienty po jeho ukončení. Kategorie zaznamenává celkově kladné ohlasy, v některých případech však také sbírá ohlasy záporné. Mým cílem je zjistit, jestli program může v jistých oblastech klienta zlepšit, což se při této kategorii díky výpovědím informantů potvrzuje. Kategorie Program jako záruka kvality se zaměřuje na vlastnosti oblasti rozvoje klienta během programu, možnost navázání sociálních vztahů, moment posunu klienta v programu, působnost programu a pozitivní nebo negativní odezva programu.

Vlastnosti:

α) Oblasti rozvoje klienta během programu

Informanti dávají přednost celkovému rozvoji klienta v oblasti sociální, občas začleňují do svých výpovědí i oblast psychickou, kterou řadí spíše pod problém psychických poruch, který se při tomto programu vůbec nevyskytuje. Oblast fyzickou zmiňují pouze okrajově z důvodu fyzické práce při poklizení koní. Tuto dimenzi všech oblastí rozvoje klienta představím pomocí grafu.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„*Určitě sociální. Ta je tam nejdůležitější.*“ (Muž 1)

„*Domnívám se, že v psychické a sociální.*“ (Žena 3)

„*Ve všech, ale nejvíce v té sociální.*“ (Žena 1)

„*V té sociální určitě. Ty vztahy mezi lidma, mezi zvířatama.*“ (Žena 2)

„*Určitě sociální a psychická budou převažovat nad tou fyzickou.*“ (Žena 1)

„*Psychická je tak trošku vyrovnanější s tou sociální,...*“ (Muž 1)

„*...ta fyzická tam je úplně okrajově...*“ (Muž 1)

β) Možnost navázání sociálních vztahů

Za pozitivum programu považují informanti vynikající možnost navázání nových sociálních vztahů klient-klient nebo klient-lektor. Díky tomuto faktu vděčí za svůj vznik tato vlastnost poukazující na skvělou příležitost navázání sociálních vztahů na programu.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„*...poznají nové lidi, poznají dospělé lidi,...*“ (Žena 2)

„*...potkávají se s dalšíma děckama, ...a s těma, co byly na programu.*“ (Žena 1)

„*Málokdy se stalo, že se děti nespřátelily s ostatními.*“ (Žena 3)

„*...protože si myslím, že si tam vždycky někoho najdou.*“ (Muž 1)

„*Najdou si tam vždycky kamarády a většinou spolu zůstávají v kontaktu i po programu.*“ (Žena 2)

„*...děti, které se zde přirozeně našly a spřátelily,...*“ (Žena 3)

„*...nestává se, že by tam nějaký dítě bylo samotný.*“ (Muž 1)

„*Utěžují vztahy v kolektivu.*“ (Muž 1)

χ) Moment posunu klienta v programu

Podle informantů záleží posun klienta na jeho individualitě a na dobrém nebo špatném přístupu v programu. Ovšem informanti zaznamenávají určité posuny v chování klienta a následující škála tohoto posunu nám ukazuje, že klient dosahuje určitého posunu spíše v polovině nebo na konci bloku.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„...na tom třetím bloku už mají vyjasněný hranice, pravidla, které jsou schopni naprosto v pohodě dodržovat.“ (Žena 2)

„Určitě po víkendovce.“ (Žena 1)

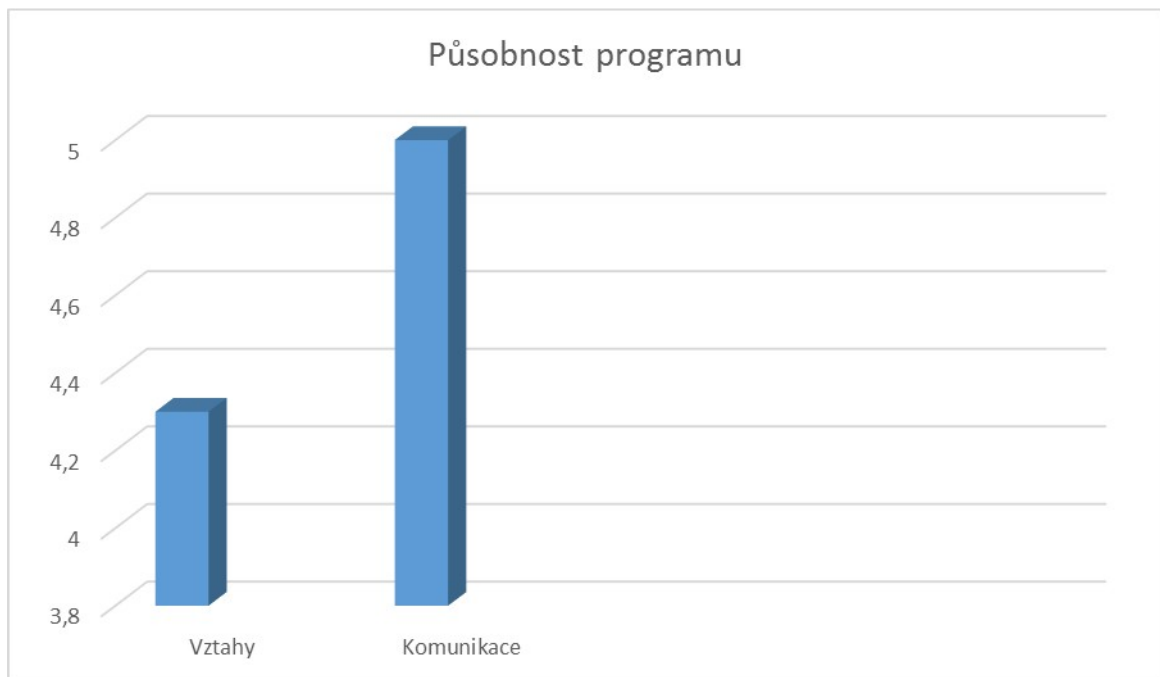
„U někoho hned při prvním kontaktu s koněm, u dalšího až ke konci programu.“ (Žena 3)

„...někdy i až na posledním bloku.“ (Žena 3)

„...na konci jsou všichni úplně rozjetí, mluví o všem, dokáží se bavit o nějakých tématech a tak.“ (Muž 1)

δ) Působnost programu

Tato vlastnost blíže popisuje celkové působení programu na klienty. Zde spatřují informanti výbornou možnost zdokonalení se v oblasti komunikace a vylepšení mezilidských vztahů. Z grafu působnosti programu vyzdvihují větší pravděpodobnost zlepšení klienta v oblasti komunikace, která z výpovědí informantů převládá nad vztahy, nicméně vztahy hrají v této dimenzi taky určitou roli, tudíž je nelze v grafu opomenout.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Určitě se zlepšil jejich komunikace.“ (Žena 2)

„Já si myslím, že právě v těch vztazích.“ (Muž 1)

„Nejvíce v těch mezilidských vztazích.“ (Žena 2)

„Zlepšování vztahů, přijetí efektivních vzorců komunikace, ...“ (Žena 3)

„...mluví o všem, dokáží se bavit o nějakých tématech a tak.“ (Muž 1)

„Já si myslím, že nejvíce působí právě jakoby v té komunikaci.“ (Žena 1)

„Takže spíše v těch vztazích, ...“ (Žena 2)

„Může se zlepšovat jejich komunikace s okolím.“ (Žena 1)

ε) Pozitivní nebo negativní odezva programu

Program může účinkovat na klienta kladně, ale v některých případech i záporně. Pár informantů podotýká fakt o zhoršení klienta po ukončení programu, ale tuto věc vysvětlují následnými, nevyřešitelnými nebo znovu vyskytujícími se problémy v rodinném kruhu. Ovšem všichni informanti spatřují program jako pozitivní záležitost v životě klienta a dobré vydání se správným směrem na dlouhou a trnitou cestu.

POZITIVUM

NEGATIVUM

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Program může dětem otevřít novou cestu, ukázat nový směr...“ (Žena 3)

„...spousta dětí se na tom programu naučí vycházet s lidmi, naučí se přijímat to negativní a řešit konflikty.“ (Žena 1)

„Já si myslím, že si z programu vezmou zkušenost s tím, že to někde může jít hravou formou, že to není všude jen o direktivnosti.“ (Muž 1)

„...uslyší úplně jiný názory, než slýchají doma, ...“ (Žena 2)

„...slyší spíše chválu než kritizování, ...“ (Žena 2)

„...pozmění pohled na svět, na určitý věci, na určitý konflikty, ...“ (Žena 2)

„...určitě bude u nich viditelný nějaký posun.“ (Žena 1)

8.8.3. Kategorie Lektorský tým

Sestavení kvalitního lektorského týmu při realizaci programu pro děti s problémovým chováním není vždy jednoduché z důvodů vzájemného sjednocení a následné spolupráce mezi lektory, ale hlavně kvalitního a efektivního působení na klienta a pomoci mu dosáhnout určitého stupně jeho žádoucího chování. Tuto kategorii podrobněji přiblíží vlastnosti působení lektora na klienta, věk lektorů jako pozitivum nebo negativum při práci s klienty, možnost zapojení se do programu ze strany lektorů a přiblížení programu společnosti na základě doporučení ze strany lektorů.

Vlastnosti:

a) Působení lektora na klienta

Každý lektor má odlišné způsoby svého chování, zastává určitou pozici v programu a hraje svoji roli, zaměřuje se na jiné metody práce, pracuje s metodami VSD nebo LPPJ, a tudíž svou osobností jinak klienta ovlivňuje a jiným způsobem na něj působí. Cílem této vlastnosti je tuto domněnku potvrdit či vyvrátit, což se v rámci rozhovorů s informanty obrací ve prospěch jiné působnosti každého lektora ve vztahu s klientem.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Upřímně jsem schopná s těma dětma mluvit.“ (Žena 2)

„Domnívám se, že přátelsky, citlivě a trpělivě.“ (Žena 3)

„V rámci koní.“ (Žena 1)

„Já věřím v to, že na ně působím nějak kladně, ...“ (Muž 1)

„...že se snažím jim předat něco, co jsem si sám v životě ověřil a sám jsem se naučil.“ (Muž 1)

„...dokážu vysvětlit to chování koně, ... a jak já bych se měla chovat k němu v určitých situacích.“ (Žena 1)

„...ukázat jim, jak by to nemělo být.“ (Muž 1)

„...Lektor jim vysvětlí pocity a uvažování jiného dospělého, ...“ (Žena 3)

„Lektoři jsou schopni jim poradit v náročných životních situacích, případně jim doporučit odbornou pomoc.“ (Žena 3)

„...dokážu pojmenovat situaci, ve které se oni nevyznají.“ (Žena 2)

b) Věk lektorů jako pozitivum nebo negativum v práci s klienty

Účel této vlastnosti spočívá v názoru lektorů na jejich věk jako okolnost pozitivní či negativní. Lektorů programu jsou mladí lidé, jejich věk se pohybuje v rozmezí 19-26 let, což většina z nás může považovat za pozitivum z důvodu bližšího kontaktu a lepšího porozumění s klientem. Ovšem ne všechny výroky informantů tuto hypotézu stvrzují a na bázi toho vytvářím škálu pozitivnosti a negativnosti věku lektorů, kde se ručička dimenze mírně vychyluje na stranu negativa.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Tím, že jsou lektori mladí, tak si myslím, že je ještě neberou tak jako dospělí.“ (Muž 1)

„Naši lektori jsou mladí lidé, a proto k nim mají děti blízko.“ (Žena 3)

„My jim ukazujeme, že jsme dospělí, ale nejsme autorita, jsme kamarádi, ...“ (Žena 2)

„To si myslím, že je trošku problém, že nám tam chybí někdo starší, ...“ (Muž 1)

c) Možnost zapojení se do programu ze strany lektorů

Tato vlastnost je spíše zajímavostí vystihující oblibu programu a chuť o jeho absolvování ze strany lektorů. Informanti vypovídají ve prospěch pozitivního zapojení se do programu, často ale mluví o strachu z prvního bloku programu. Vystihují zde také různé důvody návštěvy programu. Mezi tyto důvody patří hlavně práce s koňmi, poznání nových lidí, nových věcí a zábava.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Jo, určitě bych tam šla ráda.“ (Žena 1)

„Ano. Dokážu si představit, že činnosti na programu by mě velmi bavily a mohly by mi pomoci.“ (Žena 3)

„Já bych tam šel kvůli těm lidem.“ (Muž 1)

„Asi kvůli koním...“ (Žena 1)

„Mě by tam lákaly ty koně...“ (Muž 1)

„...že bych tam poznala kamarády, kteří by mohli být ve stejné situaci jako já.“ (Žena 1)

„...že se třeba dozvím něco nového a poznám někoho nového.“ (Muž 1)

d) Přiblížení programu společnosti na základě doporučení ze strany lektorů

Tato vlastnost reaguje na předchozí a zkoumá, zda by informanti program doporučili veřejnosti jako výbornou příležitost pro děti, u kterých jsou patrné náznaky

problémového chování. Všichni informanti pracují v programu s velkým nadšením a zájmem o možné změny v chování klientů, a proto by program vždy a rádi doporučili.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Určitě jo, ...“ (Muž 1)

„Určitě ano.“ (Žena 3)

„No jasně, to je nejlepší program na světě.“ (Žena 2)

„Jasně.“ (Žena 1)

8.8.4. Kategorie Efektivita práce s koňmi

Jelikož program nepracuje pouze s metodami VSD, ale také s metodami LPPJ, kde se hlavní součástí a bodem pozornosti stává kůň jakožto tvor nesoucí v sobě známky respektu, bojovnosti, něžnosti a přátelského pocitu ve vztahu k člověku, nesmí být opomenuta kategorie zabývající se celkovou efektivností práce s koňmi na klienta. Každý člověk vlastní odlišné reakce a pocity při kontaktu a práci s koněm, někdo se uvolní, cítí se v bezpečí, pociťuje zájem a přátelství z jeho strany, někdo se naopak bojí a respektuje ho. Všechny tyto skutečnosti mohou být nápomocnými při práci s problémovými dětmi, tudíž vznikla tato kategorie nesoucí v sobě vlastnosti potvrzení individuality klienta při prvním kontaktu s koněm, posun v komunikaci v přítomnosti koně, rozdílnost vztahu klient-kůň a klient-druhé osoby.

Vlastnosti:

a) Potvrzení individuality klienta při prvním kontaktu s koněm

Na otázku „Jak se dítě projevovalo při prvním kontaktu s koněm?“, odpovídají informanti na základě pozorování klientů při prvním setkání s koněm. Zmiňují strach, obavy, zkušenosti, respekt, radost, přirozené pocity. Ale všichni se shodují v již

potvrzené skutečnosti, že každé dítě je originál, každé reaguje na určité věci jinak a tudíž nemůžeme říct, že se každé dítě při prvním kontaktu s koněm projevuje tak a tak. Osobnost klienta a jeho individualita se často vyskytuje ve výpovědích informantů.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Každé dítě se projevuje jinak.“ (Žena 3)

„Záleží hodně na osobnosti dítěte.“ (Žena 2)

„To je hrozně individuální.“ (Žena 1)

„Tam se podle mě nejvíce projeví ta osobnost toho dítěte.“ (Žena 1)

„Většinou se na této situaci pozná, jaké dítě ve skutečnosti je.“ (Žena 3)

„To je tak půl na půl.“ (Muž 1)

b) Posun v komunikaci v přítomnosti koně

S problémem komunikace se u dětí různého věku stále více setkáváme z důvodu bojácnosti o projevení se. Další příčinou je nedostatek stimulačních komunikačních vzorů, prostředků a hlavně příležitostí. Z toho důvodu byla informantům položena otázka, zda kůň dokáže tuto bariéru v komunikaci klienta prolomit nebo alespoň trošku pomoci v odstranění strachu vyjádřit své pocity, názory a otevřít duši klienta. Na škále je patrné, že informanti považují koně za skvělého pomocníka při komunikaci s klientem.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Hodně dětí se u toho koně otevře.“ (Žena 1)

„...má si vlastně více co říct, v uvozovkách „co říct“ s koněm,...“ (Žena 2)

„U koní a v prostředí stáje se většinou děti velmi uvolní a komunikují více.“ (Žena 3)

„...a přitom povídají a povídají a napadají je různé věci, které by neřekly...“ (Muž 1)

„Začnou ti říkat: „A my máme doma tohle zvíře.““ (Žena 2)

„Nebojí se mluvit i o velmi citlivých tématech, dokáží se více otevřít.“ (Žena 3)

„Většinou ty děti, které nemluví vůbec, tak u koní se hrozně rozpovídají, hrozně se vyptávají...“ (Žena 2)

c) Rozdílnost vztahu klient-kůň a klient-druhé osoby

Tato vlastnost reaguje na potvrzené potíže v mezilidských vztazích, kdy klient nevychází s autoritou nebo s kamarády svého věku. Zájem o práci s koňmi každým dnem vzrůstá z ohledu zlepšení dětí v přítomnosti tohoto velkého tvora. Cílem této vlastnosti je potvrzení domněnky o rozdílnosti vztahu klient-kůň a klient-druzí lidé. Informanti se shodují ve velké síle vztahu mezi klientem a tím stvrzují domněnku o lepším vztahu klienta ke koni.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Ke koním se děti často chovají lépe než k druhým osobám.“ (Žena 3)

„Věří tomu koni, nevěří lidem,...“ (Žena 2)

„...pro ty děti je jednodušší být s tím koněm, který je pro ně srozumitelný.“ (Žena 2)

„Ve vztahu k lidem mají často zafixovány negativní vzorce chování, ale chování u koní se teprve učí.“ (Žena 3)

„K těm koním se chovají s nějakou úctou,...“ (Muž 1)

„U toho koně ty děcka zkrotnou...“ (Muž 1)

„Často se děti ke koni chovají velmi ohleduplně a citlivě,...“ (Žena 3)

„...u těch koní se to více projeví.“ (Žena 1)

„...snaží se dodržovat nějaký ten jeho prostor.“ (Muž 1)

„Velkou pomocí je kuň, který dokáže dětem poskytnout jasnou zpětnou vazbu, které se jim často nedostává, nebo by ji od jiné autority nepřijaly.“ (Žena 3)

8.8.5. Kategorie Rozvrh programu

Tato kategorie vznikla v první řadě za účelem dostatečně stimulačního programu vzhledem k jeho délce, a v druhé řadě dobrého a efektivního začlenění „víkendovky“ do programu. Kategorie také zjišťuje, zda program probíhá v rámci nějakého příběhu za účelem jeho lepšího průběhu a zapojení dětí do víru programu. Vymezeny jsou vlastnosti spokojenost s časovou dotací programu, efektivita „víkendovky“ a příběh jakožto pomocník v programu.

Vlastnosti:

a) Spokojenost s časovou dotací programu

Z výpovědí informantů je patrné, že časová dotace programu, která spadá do 10 bloků, se jeví jako krátká a ne příliš efektivní, což je patrné ze škály spokojenosti a nespokojenosti. Všichni informanti navrhnou delší navštěvování programu (měsíc, několik měsíců půl roku), což z jistých důvodů není zatím možné. Kvůli krátkodobosti programu upozorňují na možnosti návazných služeb, zejména služby NK Statek a NK Díra, které klienti často a se zájmem navštěvují.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Určitě by bylo lepší, kdyby to bylo delší, ...“ (Muž 1)

„Osobně si myslím, že je to krátká doba, ...“ (Žena 3)

„Myslím si, že je to krátká doba na to, pracovat s dětmi s nějakým problémem.“ (Žena 1)

„Mohl by být efektivnější, kdyby děti program navštěvovaly déle - např. několik let nebo měsíců.“ (Žena 3)

„Je to hrozně krátká doba.“ (Žena 2)

b) Efektivita „víkendovky“

„Víkendovka“ neboli víkendový pobyt je zařazen do 4. -5 bloku celého programu, kdy klienti stráví s lektory určitý čas plný zábavy, aktivit, her, práce s koňmi, ježdění. Vlastnost efektivita víkendovky se zaměřuje na negativní nebo pozitivní působení tohoto společně stráveného času na klienty. Víkendovka se stala oblíbenou součástí programu jak ze strany klientů, tak i lektorů. Informanti vypovídají o pozitivních bodech celé víkendovky a následně lepší práci s problémy vyskytujícími se u klientů.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Strávíme mnohem více času s těma dětma.“ (Žena 1)

„Děti se navzájem lépe poznají.“ (Žena 3)

„...že se tam stmelí ta skupina, začnou se více kamarádit,...“ (Žena 2)

„Je vytvořena větší atmosféra důvěry díky společně strávenému času, a proto jim dokážeme více pomoci.“ (Žena 3)

„...to je ten moment, kdy se projeví, začnou se více otevírat,...“ (Muž 1)

„...líp se s tím pak pracuje.“ (Muž 1)

„I my lépe poznáme je.“ (Žena 3)

„...s nima jsme vlastně 24 hodin denně a oni se tam už projeví více jako doma.“ (Žena 2)

„Tam se projeví a my tím pádem více můžeme pracovat s těma jejich potížema.“ (Žena 2)

c) Příběh jakožto pomocník v programu

Výpovědi informantů zastávají názor, že při práci s klienty s poruchou chování je zařazení příběhu do programu nevhodné a příliš dětinské. Vyskytují se zde zmínky o oblíbenosti příběhu u dětí nižšího věku, ale obecně by se dalo říct, že příběh nezískal ze strany klientů pozitivní ohlasy.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Probíhá bez příběhu.“ (Žena 1)

„Některé programy měly příběh, ale to se neosvědčilo.“ (Žena 3)

„...že je nějaký příběh vůbec nezajímá.“ (Muž 1)

„...lepší bez příběhu, ...“ (Žena 2)

8.8.6. Kategorie Metody programu a jejich vliv na klienty

U této kategorie se dostávám k samotným metodám programu a především k faktu, zda jsou pro klienty atraktivnější metody VSD nebo LPPJ. Na základě otázky informanti vypovídají také o efektivnosti metod při práci s koněm. Informanti také velmi často zmiňují propojení metod VSD a LPPJ, jejich návaznost a vzájemné doplnění. Z těchto výroků pak vznikly vlastnosti atraktivita metod VSD a LPPJ, propojení metod VSD a LPPJ, efektivita metod práce s koňmi a oblíbenost témat.

Vlastnosti:

α) Atraktivita metod VSD a LPPJ

Tato vlastnost přesněji popisuje, zda je pro klienty více atraktivní metoda VSD nebo LPPJ. Informanti velmi často hovoří o různé funkčnosti a vzájemné propojení metod VSD a LPPJ, ale všichni se shodují v tom, že LPPJ je mnohem více atraktivní než VSD.

Tedy pokud si sestavíme dimenzi určenou škálou atraktivity mezi VSD a LPPJ, bod atraktivity spíše přiblížíme ke straně LPPJ.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Já věřím v obrovskou sílu koní, takže LPPJ.“ (Žena 3)

„...myslím si, že obecně jsou ti koně pro ně důležití.“ (Muž 1)

„Ty koně jsou pro ně číslo jedna celého programu.“ (Žena 2)

„Nejvíce si vezmou z těch koní,...(Žena 1)

β) Propojení metod VSD a LPPJ

Tato vlastnost vznikla na základě vlastnosti atraktivity metod VSD a LPPJ, kdy informanti poukazují na funkční propojení těchto metod. Shledávají také nemožnost samostatné existence každé metody, proto poukazují na ideální souvislosti a návaznosti těchto metod.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Já si myslím, že ani jedno bez druhého by nemohlo být.“ (Žena 2)

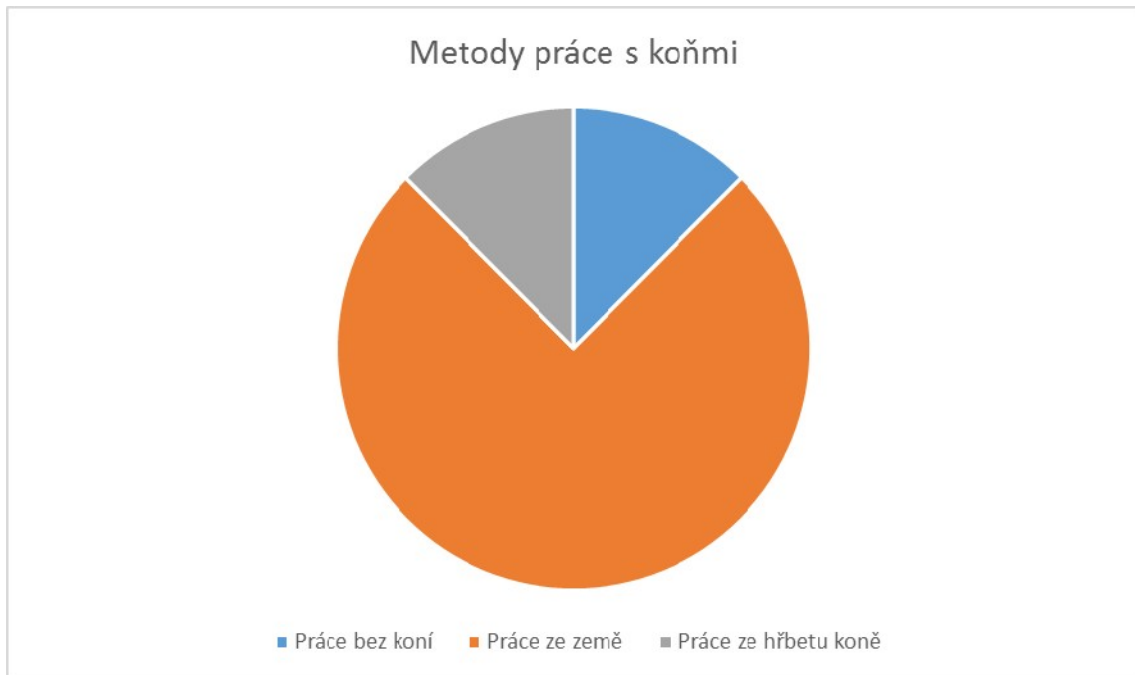
„...protože to spolu souvisí a musí to na sebe navazovat.“ (Žena 1)

„...obě tyto složky programu se velice prolínají a navzájem doplňují“ (Žena 3)

χ) Efektivita metod práce s koňmi

Jak je již z teoretické části práce známo, LPPJ pracuje na základě 3 metod práce s koňmi. Každá zastává určitou funkci nesoucí v sobě odlišné vlivy na klienta. Proto

vznikla vlastnost efektivita metod práce s koňmi, která má za úkol zjistit, jaká metoda má z pohledu lektorů největší efektivitu pro pozitivní rozvoj klientů. Informanti zmiňují možnou propojenost všech tří metod, ale všichni vidí v metodě práce ze země číslo jedna v poli efektivitu při práci s klienty.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Práce ze země, ...“ (Žena 1)

„Určitě práce ze země.“ (Muž 1)

„Efektivní jsou ty metody, které jsou založeny na partnerství koně a člověka.“ (Žena 3)

„...jak k tomu koni přistupovat, jak se k němu chovat, kolem něho chodit.“ (Muž 1)

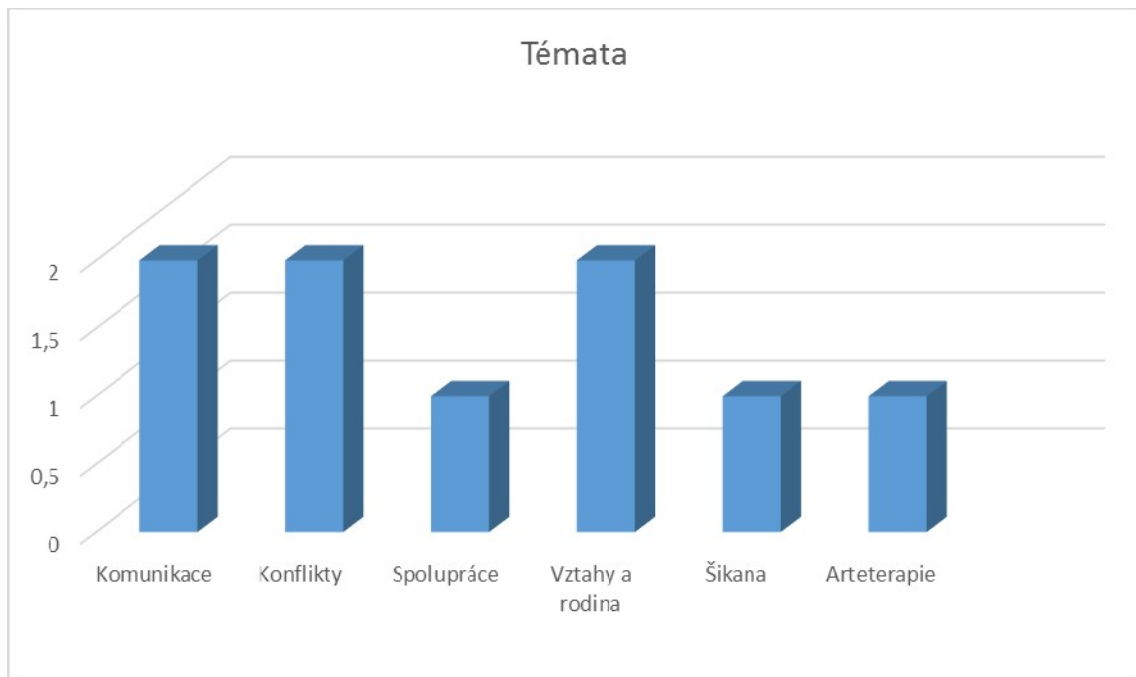
„Podle mého názoru je to práce s koněm ze země, ...“ (Žena 3)

„...potom se s tím koněm učí ze země, což je pro ně úplně úžasný.“ (Žena 2)

δ) Oblíbenost témat

Na tuto vlastnost reagují informanti buď z pohledu jednotlivce, nebo celé skupinky programu. Většinou zastávají fakt o individualitě jedince nebo skupinky každého bloku, ale v mnoha výpovědích se objevují zmínky o tématech týkajících se života nebo

určitého vztahu klienta k tématu. Mezi oblíbená témata patří komunikace, konflikty a mezilidské vztahy. Opomíjena nejsou ani témata spolupráce, šikana a arteterapie.

Tuto dimenzi potvrzují např. tyto výroky:

„Mezi oblíbená témata patří např. komunikace, šikana.“ (Žena 3)

„...baví je třeba spolupráce.“ (Žena 2)

„Konflikty, rodina, komunikace.“ (Žena 1)

„Teď jsme třeba měli arteterapii a ta je hodně bavila.“ (Žena 2)

„Podle mého názoru je nejvíce baví témata konflikty a mezilidské vztahy.“ (Muž 1)

8.9. Závěr výzkumu

Než se v závěru výzkumu pokusím shrnout a zhodnotit výsledky všech kategorií otevřeného kódování, s příjemným překvapením mohu podotknout, že program Výcvik sociálních dovedností a léčebné pedagogicko-psychologické ježdění dosáhl za dobu své existence náležitých kvalit díky svým propracovaným metodám, zvláště metodám při práci s koňmi a v neposlední řadě také na základě skvěle vybranému a spolupracujícímu týmu lektorů a tím si zasloužil můj obdiv a výborné doporučení veřejnosti.

Ze všech kategorií především vyplývá, že individuálnost dítěte se stává čím dál tím více probíraným tématem a že se projevuje při všech činnostech, které dítě vykonává. Tuto skutečnost opírají lektori na pozorování klienta při prvním kontaktu s koněm, na oblíbenosti témat programu a na momentu posunu klienta v programu. Ovšem potvrzují u klientů jisté společné znaky zlepšení se v oblastech komunikace a mezilidských vztahů, zvláště v navázání nových sociálních vztahů na programu, což klientovi umožňuje snadnější začlenění se do společnosti. Za tento silný bod programu vděčí hlavně metodě LPPJ. Dále spatřují velkou možnost odhalení osobnosti klienta, která má pozitivní vliv na další práci s jeho problémem. Dále upozorňují na pozitivní nebo negativní působení celého programu, kde se všichni shodují ve prospěch pozitivní odezvy.

Oslovení lektori se též shodují ve funkčnosti propojení metod VSD a LPPJ, která se jeví jako ideální věc a její samostatná existence je naprosto vyloučená. Zmiňují také rozdílnost těchto metod na základě jejich atraktivnosti z pohledu klientů, kde první místo získala metoda LPPJ. V neposlední řadě klade výzkum důraz na možnou efektivnost metod při práci s koňmi, ve které se lektori přiklání na stranu metody práce ze země.

Do výsledku výzkumu patří také kategorie lektorský tým, kde je důležité vyzdvihnout především individuálního působení lektora na klienta, které informanti spatřují jako důležitý bod výzkumu. Naznačen je také problém věkové kategorie lektorů, který se nakonec přiklání na kladný pól při práci s klienty. Lektori mluví také o možnosti zapojení se do programu a velkou snahou o doporučení programu veřejnosti.

Výzkum se v neposlední řadě zaměřuje také na celkový rozvrh programu, hlavně na jeho nevyhovující a nedostatečnou časovou dotaci. Okrajově jsou také zmíněna

různá témata celého programu, jejich oblíbenost a hlavně důležitý a nápomocný víkendový pobyt, neboli „víkendovka“, která je stěžejní součástí celého programu.

Celkově hodnotím, že ve výzkumu byly zodpovězeny všechny výzkumné a tato fáze otevřeného kódování se stala základem pro další fáze kódování a vytvoření zakotvené teorie.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo poskytnout veřejnosti teoretický základ aktivit s využitím koní jako prevence poruch chování dětí a mládeže a blíže specifikovat metody Výcviku sociálních dovedností a léčebného pedagogicko-psychologického ježdění, se kterými pracuje nezisková organizace OS Bonanza usilující o zmírnění negativního dopadu této problematiky. Při práci jsem používala především odbornou literaturu doplněnou o vlastní zkušenosti a poznatky z praxe Jana Buchty.

Mojí snahou byla srozumitelnost zpracování této práce za účelem přiblížení problematiky i osobám, které v této oblasti nemají mnoho zkušeností. Pokusila jsem se i o lepší představu a pochopení práce díky zkušenostem osobních a zkušenostem mých kolegů získaných z praxe v programu. Metody VSD a LPPJ patří mezi metody obsáhlejšího charakteru, proto mi nebyla poskytnuta možnost o detailnější propracování a představení těchto efektivních a stále se rozvíjejících metod. Na základě toho doufám, že se v budoucnu pokusím o tvorbu dalších podobných prací, nebo že se moje práce stala dobrým námětem pro práce dalších studentů se zájmem o další možné způsoby práce s dětmi a mládeží.

Věřím v to, že i realizovaný výzkum otevřeného kódování bude jistým impulzem pro pokračování v následujících dvou fázích zakotvené teorie, podobnou výzkumnou činnost nebo alespoň napomůže při hodnocení celkové působnosti programu VSD a LPPJ. Také doufám v lepší a obsáhlejší rozpracování nových metod pro oblast prevence poruch chování dětí a mládeže.

Osobně si myslím, že cíle stanovené na začátku i v průběhu celé práce jsem splnila ve všech směrech a budu ráda, když se problematika poruch chování dětí a mládeže a její následné možnosti řešení stane tématem pro veřejnou diskuzi, bude podána více do povědomí občanů této společnosti a bude se tedy na tento problém nahlížet s určitou znalostí a větší pozorností.

POUŽITÉ ZROJE

- Knižní publikace:

1. NAVRÁTIL, S., MATTIOLI, J. *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, 1. vyd., 120 s. ISBN 978-80-247-3672-3.
2. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995, 1. vyd., 95 s. ISBN 80-7178-049-9.
3. POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A. *Prevence sociálně patologických jevů*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky r. s., 2003, 3. vyd., 186 s. ISBN 80-86568-04-0.
4. HOLLÝ, K., HORNÁČEK, K., *Hipoterapie: Léčba pomocí koně*. Ostrava: Montanex, 2005, 293 s. ISBN 80-7225-190-2.
5. STÜNDL, E. *Systém včasné intervence a metody sociálně-výchovného působení*. Olomouc: UP v Olomouci, 2009, 142 s. Rigorózní práce.
6. STÜNDL, E., BUCHTOVÁ, L., HOLASOVÁ, J. *Efektivní metody práce s predelikventy*. Svitavy, 2009, 82. s.
7. MARTÍNEK, Z. *Agrese a agresivita u dětí a mládeže*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2008, 1. vyd., 24 s. ISBN 80-86956-29-6
8. AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: TOGGA, spol. s r. o., 2010, 1. vyd., 262 s. ISBN 978-80-87258-47-7
9. MÜLLER, O., *Terapie ve speciální pedagogice – teorie a metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 1. vyd., 296 s. ISBN 80-244-1075-3.
10. SRB, V. a kol. *Jak na osobnostní a sociální výchovu?* Praha: Projekt Odyssea, 2007, 1. vyd., 60 s. ISBN 978-80-87145-00-5.
11. KOHOUTEK, R. *Predelikvence* (online). 2006 (cit. 2011-04-10). Dostupný z WWW: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/predelikvence>
12. PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
13. HRONCOVÁ, J., *Sociológia výchovy*. Banská Bystrica: PF UMB, 1996. 1. vyd., 104 s. ISBN 80-88825-37-7.

14. VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika: Integrace školní a sociální*. 2. rozšířené a přepracované vyd. Brno: Paido, 2004. 463 s. ISBN 80-7315-071-9.
15. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J., JEŽEK, S. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999, 1. vyd., 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
16. KOLEKTIV AUTORŮ. *Povídání o hipoterapii*. Sdružení „PIAFA“ Vyškov, 1996.
17. MÜLLER, Oldřich a kolektiv, *Terapie ve speciální pedagogice 2., přepracované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2014, 2. vyd., 512 s. ISBN 978-80-247-4172-7
18. KOLEKTIV AUTORŮ. *Hiporehabilitace*. ČHS Praha, 1995.
19. KOLEKTIV AUTORŮ. *Povídání o hipoterapii*. Sdružení „PIAFA“ Vyškov, 1996.
20. BUGALOVÁ, Jana. *Hiporehabilitace: Léčebné pedagogicko-psychologické ježdění a vliv na děti s poruchou chování*. Bakalářská práce: Brno. Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, 2008. 47s.

- Internetové zdroje:

1. *Ceská hiporehabilitační společnost* [online]. [cit. 10. února 2015]. Dostupný z WWW: <http://chs.unas.cz>
2. *Sdružení „Piafa“ Vyškov* [online]. [cit. 20. listopadu 2014]. Dostupný z World Wide Web: < <http://www.piafa.cz>
3. *Občanské sdružení Bonanza* [online]. [cit. 20. prosince 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.osbonanza.cz/>

- Metodické pokyny, strategie, zprávy:

1. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 38/2009 – 61 Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti*

- resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2009.*
2. *Metodické doporučení ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 21291/2010 - 28 k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2010.*
 3. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 20 006/2007 – 51 k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2007.*
 4. *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013.*
 5. *Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2009.*
 6. *Zpráva o činnosti v oblasti prevence kriminality v roce 2013 ve Svitavách. Svitavy: PhDr. Erich Stündl, 2013.*

PŘÍLOHA Č. 1 – PŘEPIS ROZHOVORŮ

- Otázky:
 1. Myslíš si, že program může obecně dětem pomoci?
 2. Našli si děti na programu nějaké kamarády?
 3. Můžou se změnit jejich vztahy k dospělým?
 4. A kdy byly vidět ty první viditelné změny?
 5. Jak ty nejvíce působíš na děti?
 6. Myslíš, že je víkendovka dobrá? A proč?
 7. A myslíš si, že zařazení víkendovky do 4. – 5. bloku je dobrá? Nebo by víkendovka měla být spíše na začátku programu?
 8. Jak se projevovalo dítě při prvním kontaktu s koněm?
 9. Chová se dítě odlišně ve vztahu ke koním a k druhým osobám?
 10. Komunikuje dítě více v přítomnosti koní?
 11. Jestli ano, tak při jaké příležitosti se to dítě otevře, při práci, čištění, ježdění?
 12. Jaké metody práce s koňmi mají největší efektivitu?
 13. Máme tři oblasti osobnosti jedince - psychickou, fyzickou a sociální. V jaké oblasti ten celý program nejvíce pomáhá?
 14. Probíhá program v rámci nějakého příběhu?
 15. Program je rozdělen na určitá témata. Jaké téma děti nejvíce baví a proč?
 16. Program probíhá 10 sobot. Myslíš si, že je to dostatečně dlouhá doba nebo by to mělo být delší nebo naopak kratší?
 17. V čem obecně program nejvíce působí na děti?
 18. Co si děti nejvíce vezmou z programu?
 19. Pomáhá dětem více VSD nebo LPPJ?
 20. Myslíš si, že se ty děti budou pak více projevovat? Že se nebudou bát něco říct?
 21. Máš zprávy o tom, zda se ty děti po ukončení programu nějak změnilly?
 22. Zapojil/a by ses do programu, kdybys byl/a v roli nějakého dítěte s problémovým chováním? A proč?
 23. Doporučil/a bys tento program?

Žena 1

1. Jo může. Může zlepšovat jejich komunikaci s okolím atd.
2. Tak to stoprocentně.

Výzkumník - A potkávaly se s nimi potom nadále?

Teď jo, protože teď se na statek ty děti vozí i v týdnu, takže se vlastně potkávají s dalšíma děčkama, co chodí normálně v týdnu a s těma, co byly na tom programu.

3. To určitě taky, protože někdy je potřeba ty autority kolikrát určit i takhle na tom programu, že jo, takže určitě i tak.
4. Určitě po víkendovce. Víkendovka bývá 4. -5. blok.
5. V rámci koní. Rozumím jim, tak jsem jim dokázala vysvětlit to chování koně, proč se tak chová a jak já bych se měla chovat k němu v určitých situacích.
6. Jo, ta dělá divy.

Výzkumník - A v čem dělá víkendovka divy?

7. Tak tím, že vlastně spolu strávíme mnohem více času s těma dětma, že jo i ta noc a ta noc je taková nejhorší, protože ty děti jsou živelný takhle večer a ráno, takže tam je potřeba prostě tu autoritu nějak jasně udat.
8. Ne já si myslím, že takhle je to dobře, protože na začátku by se vůbec neznaly, takže je dobrý pár bloků na seznámení, pak ta víkendovka a potom zase další čas aby o tom mohly diskutovat, aby měly nějaké vzpomínka, které spolu můžou sdílet. Na začátku těch programů byla víkendovka jako úplně poslední a to bylo blbě v tom, že se děti o tom už spolu nemohly bavit.
9. První kontakt s koněm? To je hrozně individuální. Byly děti, které se vyloženě bály toho koně a třeba až postupem času k němu byly schopni přistoupit beze strachu a čistit ho a pak máš zase jiné děti, které se nebojí a hnedka si na toho koně jakoby šahají a vodí ho. Tam se podle mě nejvíce projeví ta osobnost toho dítěte, protože když k němu hned přijde a diktuje mu a ví přesně, co chce, aby dělal, nenechá toho koně nic dělat, podřadí si ho, tak pak se ukáže, že to dítě je hodně vůdčí typ. Když se bojí, tak bude taková šedá myška.

10. To je těžká otázka. Ale to bych řekla, že spolu docela souvisí, ale u těch koní se to více projeví.
11. Jo, tak to stopro. Hodně dětí se u toho koně otevře.
12. Většinou u čištění. Když je čas u toho mluvit.
13. Práce ze země, první kontakt, čištění a vodění.
14. Ve všech, ale nejvíce v té sociální, protože to je vlastně také náš cíl. Určitě sociální a psychická budu převažovat nad tou fyzickou.
15. Probíhal na základě příběhu O Robertovi, ale momentálně probíhá bez příběhu.
16. Konflikty, rodina a komunikace.
17. Myslím si, že je to krátká doba na to pracovat s dětmi s nějakým problémem. Chtělo by to s nimi pracovat déle.
18. To je těžká otázka. Já si myslím, že nejvíce působí právě jakoby v té komunikaci, protože spousta dětí se na tom programu naučí vycházet s lidmi, naučí se přijímat to negativní a řešit konflikty a takové věci. A to je důležité i u těch koní, protože dítě se naučí řešit konflikty nenásilným způsobem.
19. No jako abych byla upřímná, tak nejvíce si vezmou z těch koní, protože to je pro ně takový ten největší zážitek. I když říkáme, že ty koně tam nejsou to hlavní, tak si myslím, že pro ty děti ty koně stejně hlavní budou, takže nejvíce zážitků si pamatují s těma koňma. Na víkendovce jsme se jeli projet do lesa, tak to si myslím, že na ně má takový ten největší vliv.
20. Oboje, protože to spolu souvisí a musí to na sebe navazovat. Když něco uděláme vevnitř, tak pak jdeme a aplikujeme to na ty koně, takže to je těžké takhle říci.
21. To doufám. Nevím, jestli to bude tak, že po deseti týdnech nebudou mít problém, ale určitě bude u nich viditelný nějaký posun. Existují různé návazné služby, ale to na starosti nemám. S dětmi se setkávám v týdnu na statku, jednou až dvakrát.
22. Jo, určitě bych tam šla ráda. Asi kvůli koním, a že bych tam poznala kamarády, kteří by mohli být ve stejné situaci jako já a že bych tam poznala také ty vedoucí, kteří mi dokáží poradit, pomoci a vyslechnou mě.
23. Jasně.

Žena 2

1. Já si myslím, že jim můžeme pomoci v tom, že ty děti poznají nějaké zdravé prostředí, poznají nové lidi, poznají dospělé lidi, kteří se umějí k sobě nějakým stylem chovat, kteří umějí řešit konflikty nějak jinak než silou. Uslyší úplně jiné názory, než prostě slýchají třeba doma, taky tam jsou hodně podporovaní, takže slyší spíše chválu než nějaké kritizování, což pro ně je taky jakože úplně něco jiného, takže si myslím, že jim to může pomoci v tom, že trošku pozmění pohled na svět, pozmění pohled na určité věci, na určité konflikty, může jim to pomoci ve škole. Navíc jim to pomáhá v tom, že tam mají lidi, které to zajímá, kteří je poslouchají, takže může jim to pomoci, pokud prostě budou chtít, tak jim to může pomoci tak, že změní svůj přístup.
2. Jo, jo. Najdou si tam vždycky kamarády. Asi se nikdy nestalo, že bys tam nikdo nikoho nenašel a většinou spolu zůstávají v kontaktu i po programu. Buď že si píšou na facebooku nebo různě prostě přes internet nebo si volají a nebo se také scházejí, protože když jsou ze stejného města, tak s tím nemají problém. Znam spoustu dětí, které se scházejí i teď, hrají spolu různé videohry a tak, takže jo.
3. Určitě. Tohle je takový, hrozně složitý. Oni mají doma něco zajetého, tam jsou na to tak zvyklí, tak tak budou fungovat, ale my jim ukazujeme vlastně úplně jiný pohled. My jim ukazujeme, že jsme dospělý, ale nejsme autorita, jsme kamarádi, kteří jim můžou pomoci, ale jsme dospělí, kteří mají hranice, za který nemůžou jít, což pro ně je taky docela nový. Můžou si změnit pohled na dospělé, ale ti dospělí k nim musí nějakým stylem přistupovat. Pokud my k nim přistupujeme kamarádsky, tak určitě u nás stoprocentně změní pohled na dospělé. My jsme prostě kamarádi, kterým můžou říct všechno, můžou jim věřit. Takže pokud se setkají s dospělým, který to s něma myslím a cítí to tak, že to s nima myslí dobře, tak věřím tomu, že jo, že se dokážou chovat v pohodě.
4. Oni vždycky přijdou ten první program, úplně první blok a tam jsou ještě hrozně nejistí, vůbec nevědí, co mají čekat, jaký to bude. Tam během těch 6 hodin vystřídají tisíc tváří a ty je v prvním programu nemůžeš poznat. Oni zkouší, co můžou, zkouší, co nemůžou a jak se k tobě mají postavit, jak se můžou postavit k ostatním dětem, takže první blok jsou úplně všelijaký a hledají takovou tu cestu, kde jim bude nejpohodlněji a kde se tam budou cítit v pohodě a tak budou

taky brány. Úplně první blok to oťukávají, druhý blok bych řekla, že ještě taky a na tom třetím bloku už mají vyjasněný hranice, pravidla, které jsou schopni naprosto v pohodě dodržovat. Takže většinou po tom třetím bloku se ti úplně v pohodě svěří, cítí k tobě důvěru, povídají si s tebou, cítí bezpečí, takže ten třetí blok jsou, už bych řekla, v pohodě.

5. Já nevím, já si myslím, že děti na mě asi dokážou ocenit to, že jsem upřímná a že jim dokážu pojmenovat situaci, ve které se oni nevyznají. Takže třeba dneska, když jsme měli tam holčinu, která nechtěla mluvit, tak jsem jí řekla: „Je to pro tebe těžký?“ A ona: „Jo!“ A normálně by to nikdy neřekla, sama by to neřekla, ale tím, že jim dokážu pojmenovat tu situaci, dokážu jim říct: „Ano, chápu vás, jakti můžeme pomoci?“ Tohle si myslím, že umím dobře, i upřímně jsem schopná s těma dětma mluvit, říct jim: „Hele, vidím tohle a tohle, připadá mi, že se cítíš tak a tak.“ Oni se mi pak dokážou více otevřít, tím, že s nima mluvím naprosto upřímně.
6. Nevím, jestli pro děti, ale pro nás je hodně dobrá. Pro nás je dobrá z toho ohledu, že oni se můžou chovat nějak 6 hodin, oni můžou držet nějaké chování, které musí dodržet, protože to tak máme nastavený. Ale když je víkendovka, tak s nima jsme vlastně 24 hodin a oni tam se už projeví více jako doma, protože nejsou schopni se tak moc držet a už to jsou více oni, takže tam se projeví a my tím pádem víc můžeme pracovat s těma jejich potížema, kdy se projevují nějak špatně. Pro nás je výhoda ta, že navíc po víkendovce se více projeví, protože tam je asi hodně těžký se nějak držet 24 hodin denně, když na to nejsou zvyklý. Takže udržovat nějaké hranice a pro ně je dobrá z toho důvodu, že se tam stmelí ta skupina, začnou se více kamarádit, samozřejmě se tam také pohádají, ale to je prostě potřeba, takže jo.
7. Ideální. Ideální je, aby byla uprostřed, protože oni se na začátku musí rozkoukat a na konci už jsou tak rozkoukaný, že bychom tu víkendovku nepřežili. A kdyby to bylo jinak, tak už je to změněný, takže je to ideální vprostřed.
8. To má teď úplně čerstvě, to je paráda. Záleží hrozně na osobnosti toho dítěte. Buď má strach, přirozený strach, který dlouho překonává, někdy se to stane, že dlouho, ale nikdy se nestalo, že by ho to dítě nepřekonalo. Někdy nemá třeba vůbec žádný respekt k tomu koni a ten kůň mu to jasně ukáže. Někdy to dítě

přijde a umí to hned a jak kdyby u těch koní byl milionkrát a má přirozenou autoritu, ale hrozně záleží na osobnosti. Nemůžeme zaškatulkovat všechny děti jakoby do jednoho a říct, všechny děti při prvním kontaktu s koněm to a to. Jsou zvědavý, první kontakt na programu bývá ten, že pozorují stádo, my jim vysvětlíme, jak se ty koně chovají, co dělají, jaký mají výrazy, kdy ty výrazy mají, co se jim nelíbí, co se jim líbí. Na tom programu je výhoda ta, že tomu koni více rozumí, protože se s ním pracuje ze země. První kontakt s koněm je ošetřený tak, že tomu ty děti rozumí, takže bych neřekla, že by měly nějaký extra strach.

9. Určitě jo. Buď to dítě tomu koni věří a lidem nevěří, to se stává hodně často. Věřící tomu koni, nevěří lidem, má si vlastně více co říct, v uvozovkách „co říct“ s koněm, který jakoby nemluví, ale dává mu najevo, že ho chápe svým chováním. Kůň je strašně dobře čitelný, ten dá najevo: tohle se mi nelíbí, tohle se mi líbí a lidi takový často nejsou. Proto pro ty děti je jednodušší být s tím koněm, který je pro ně srozumitelný.
10. Jo. Většinou ty děti, které nemluví vůbec, tak u koní se hrozně rozpovídají, hrozně se vyptávají, všechno je zajímavé, takže u koní jsou úplně jiný. Člověk je tam konečně otevřený a hlavně je to něco, co máme společného. My máme rádi koně, oni mají rádi koně, pro ně je to společný a my na tom můžeme začít jakoby budovat.
11. Při čištění. Při práci jsou takový nesvá, tam musí spolupracovat a je to pro ně těžký, protože ty ostatní děti jsou zatím docela cizí. A oni taky úplně nevědí, jak se hází hnoje, takže při práci ani moc ne, spíše jakmile jsou ve vztahu s tím koněm a mají tam tu dospělou osobu, která tomu koni rozumí, tak je to hrozně zajímavé. Takže oni: „a co tohle a tohle a tohle?“ Začnou ti říkat: „a my máme doma tohle zvíře.“ Takže prostě při čištění.
12. Ani jedno by nebylo efektivní, kdyby to bylo samotný. Dneska jsem to říkala dětem, děti mi říkají: „A kdy už budeme jezdit?“ A já jim říkám: „To je jak kdyby jste začaly od prostředku s tím koněm!“ A oni to nechápali a já jim říkám: „Představte si chytit nějakýho cizího člověka za ruku.“ A oni: „Co? To je divný.“ A já říkám: „No a vy znáte toho koně a sednete si na něho? Jaký to je asi pro toho koně, když ho neznáte a když o něm nic nevíte?“ A oni: „Aha.“ Takže

musí se umět postarat o koně, tam se starají o nějaký sociální vazby, když hází ten hnůj, že si u toho povídají, hrozně moc se tam projevuje spolupráce, nějaká ta komunikace. Potom se s tím koněm učí ze země, což je pro ně úplně úžasný, protože se na něho nenavýší, oni s ním mají kamarádský vztah, já si tě vezmu na vodítko a půjdeme se spolu projít. A pak vrchol toho je, že si na toho koně sednou a cítí se jistě. Takže nic by nemohlo být bez toho všeho.

- 13.** V té sociální určitě. Fyzická dalo by se říct, že i fyzická, když už jsme u těch hnojů, tak tam musí taky jakoby nějak fyzicky pracovat, máme tam i nějaké hry. Ale nejvíce v té sociální oblasti, ty vztahy mezi lidma, mezi zvířatama, takže nejvíce vztahy. Psychickou si netroufám říct, protože nejsme tam jako psychologové, teď tam teda máme jednu psycholožku, ale pro mě je psychická oblast, pod tím si představuji, že ty děti mají třeba psychický problém a my jim s tím pomůžeme. My jim s tím pomoci nemůžeme, na to jsme malí odborníci. My je můžeme přeorientovat někam jinam. Takže sociální oblast nejvíce.
- 14.** Ne. Příběh jsme měli jenom dva programy. Jednou se to vůbec neosvědčilo, jednou se to osvědčilo hodně. Potom jsme došli k tomu, že je to strašně náročný a že to není až tak efektivní. Zároveň některé ty děti ten příběh nebaví už na začátku na tož, aby s ním žily celý program. Pro mě osobně je lepší bez příběhu, třeba příběh bych zařadila na víkendovku, ale ne na celý program. Teď to máme tak, že děti mají svoje mapy a každý si do té své mapy nalepí vždycky obrázek toho bloku, na to téma a napíše si, co se naučil a potom si tu mapu s sebou odveze. Já žiju v tom, že si to třeba někde vystaví a vždycky si to přečtou. Kéž by to tak bylo.
- 15.** Nejvíce je baví, to hlavně záleží na skupině, ale baví je třeba spolupráce, to je pro ně hodně srozumitelný, jednoduchý téma a jsou tam takové aktivity, většinou pohybový, což je pro ně zajímavý. Pak tam jsou pro ně takový složitý programy, kde je zvládnutí agrese a tak a tam musí oni hodně mluvit, musí přemýšlet, což je pro ně samozřejmě náročný. Teď máme třeba skupinu, tam jsme dělali arteterapii a ta skupina celkově fakt ráda vytváří, takže i nějaké to vytváření nějakých věcí.
- 16.** Návazné služby jsou ideální, ale nedostanou se všem dětem. Přijde mi to trochu líto. Je to jenom o tom, jak se rozhodne OSPOD a jak je to vůbec možný a je to

takový hodně, hodně limitovaný. Další věc je, že nízkopraháč je přece jenom něco jiného než. Je to jiný, navíc v NK bývá strašně moc dětí, takže tam není taková možnost té individuální práce, kterou by třeba ty děti potřebovaly. Tam by byla ideální nějaká návazná služba, která by byla návazná na ten program. Třeba jednou za měsíc se s těma dětma sejít, odpoledne nebo i v tom NK, ale byly bychom tam jenom my, lidi z programu a různě bychom s nima mohli jakoby dál pracovat. To je podle mě prostě ideální. Takhle jedna skupinka dětí jezdí na statek jednou týdně a je tam práce spíše okolo koní, je tam hodně i jiných dětí a je tam hrozně málo času.

17. Nejvíce v těch mezilidských vztazích. Jak zvládat nějaké životní situace, pomáháme dětem se šikanou, řešíme tam šikanu, když se děje, což se jim stává pořád, buď jsou oni agresori, nebo oběť, ale v té škole je to prostě běžný, i v normálním životě je ta šikana běžná. Zároveň i zvládání agrese, řešit konflikt, aniž by se popraly. Takže spíše v těch vztazích, jak umět člověku říci NE.
18. A to by bylo právě to, co bych potřebovala vědět já. Jakoby zeptat se jich po programu: „co si pamatuješ nejvíce?“ Podle mě si nejvíce vezmou koně. Já jsem přesvědčená o tom, že je to pro ně životní zážitek, mít koně na vodítku, vést ho, ten kůň dělá to, co chci já, ten kůň mě respektuje, má mě rád a ty jeho, moct si na něho sednout, moct ho vyčistit, cítit se bezpečně. Ty koně jsou pro ně číslo jedna celého programu.
19. Já si myslím, že ani jedno bez druhého by nemohlo být. My bychom jim mohli dělat tohle všechno, určitě by je to bavilo, ale ten kůň je tam strašně důležitá součást a naopak. S koněm můžeš udělat kus práce, ale strašně by tam chyběly ty aktivity. Takže neumím si to bez sebe představit.
20. Určitě se zlepší jejich komunikace, ale záleží na tom, s kým budou mluvit. Když jim člověk ukáže, že je to bezpečný, že mu to můžou říct, že je za to nezbije, tak mu to řeknou. Ale když přijde člověk, kterýho znají a ví, že nereaguje na tyhle věci dobře, tak lepší nebudou. Oni umí docela dobře vyhodnotit, zda to pro ně je bezpečný nebo ne.
21. Tam je to hrozně těžký v tom, že tam je potřeba pracovat s rodinou. Jakmile se to rodinný zázemí nezmění a rodina nezačne k tomu přistupovat jinak, tak ty děti se budou chovat tak, aby to pro ně bylo v pohodě. Kdyby pojmenovávaly

problémy a upřímně by mluvily s rodičema a ty rodiče je za to mlátili, tak oni se vrátí do toho, kde byly. Pokud ale oni k nám získají takovou důvěru a třeba i sami od sebou začnou jezdit na statek, tak vím, že jsou úplně perfektní. Máme tu několik dětí, které samy začaly jezdit na statek a rozhodně se změnily, o kus se změnily. Ale je hrozně těžký měnit děti, když třeba ani to dítě nemá problém, ale má problém ta rodina. Teď tam máme jedno dítě, které má hrozné problémy v rodině a zjistili jsme, že to dítě je z celé té rodiny asi nejinteligentnější, že tam vlastně nezapadá, co se týče IQ. Tam by bylo potřeba změnit rodinu, ne dítě. My jim dokážeme jen říct, že víme, že to mají těžký a můžeme s nima hledat nějaký možnosti, jak to změnit, ale je hrozně těžký změnit dítě, když by to pro něj bylo i nebezpečný. Ale jo mění se, ale je to málo případů. Co vím od holek z NK nebo od učitelů, tak se ty děti hrozně zklidní a že řeší ty konflikty jinak.

22. Těžko říct. Asi by mě muselo nutit okolí, abych tam šla. Museli by mě donutit třeba rodiče a pak bych řekla, že tam půjdu.
23. No jasně, to je nejlepší program na světě. Myslím si, že tam všichni dělají pro ty děti maximum, co v sobě mají, takže fakt jo.

Žena 3

1. Domnívám se, že většině ano. Mohl by být však efektivnější, kdyby děti program navštěvovaly déle - např. několik let, nebo alespoň měsíců. Program může dětem otevřít novou cestu, ukázat nový směr nebo alespoň zpříjemnit těžké chvíle. Lektoři jsou schopni jim poradit v náročných životních situacích, případně jim doporučit odbornou pomoc. Velkou pomocí je kuň, který dokáže dětem poskytnout jasnou zpětnou vazbu, které se jim často nedostává, nebo by ji od jiné autority nepřijaly.
2. Málokdy se stalo, že by se zde děti nespřátelily s ostatními. Někdy tento vztah trval krátce, jindy déle. Velice často se stalo, že děti, které se zde přirozeně našly a spřátelily, se navzájem podporovaly a jejich vztah nám pomohl při práci na jejich individuálním plánu. Důvěra v druhé dokáže velice pomoci pro vytvoření bezpečného prostředí, díky čemuž s dítětem můžeme dál pracovat.

3. Můžou. Naši lektoři jsou mladí lidé, a proto k nim děti mají blízko. Vnímají je spíše jako přátele, než velké authority. To je podle mého názoru jedna možná změna ve vztahu k dospělým. Druhá je, že lektor jim vysvětlí pocity a uvažování jiného dospělého, kterého například dítě vnímá negativně a nerozumí jeho jednání.
4. To je velmi individuální. U někoho hned při prvním kontaktu s koněm, u dalšího až ke konci programu. Jindy změny nebyly příliš viditelné, ale dozvěděli jsme se je například při závěrečné zpětné vazbě, někdy i až na posledním bloku.
5. Domnívám se, že přátelsky, citlivě a trpělivě.
6. A proč? Děti se navzájem lépe poznají. I my lépe poznáme je. Je vytvořena větší atmosféra důvěry díky společně trávenému času, a proto jim dokážeme více pomoci.
7. Myslím si, že kdybychom zařadili víkendovku na začátku programu, nemusely by přijet všechny děti, některé by přijely například s velkými obavami. Často se ze začátku odbourává jejich strach z nového prostředí, seznamují se s tím, co je čeká a co mohou očekávat od lektorů, atd. Spatřuji proto toto zařazení víkendovky jako ideální.
8. Každé dítě se projevuje jinak. Většinou se na této situaci pozná, jaké dítě ve skutečnosti je. Ze začátku bývá na místě strach, obavy, někdy velká radost z překonávání překážek. Často se děti ke koni chovají velmi ohleduplně a citlivě, protože v nich vzbuzuje respekt, přirozené pozitivní pocity a odhodlání.
9. Ke koním se často děti chovají lépe než k druhým osobám. Ve vztahu k lidem mají často zafixovány negativní vzorce chování, ale chování u koní se teprve učí. Snažíme se tyto pozitivní vzorce chování převést i do komunikace s lidmi.
10. U koní a v prostředí stáje se většinou děti velmi uvolní a komunikují více. Nebojí se mluvit i o velmi citlivých tématech, dokáží se více otevřít. Výjimku tvoří například dítě, které má z koně velký strach. Na tom se musí pracovat dál.
11. To je opět velmi individuální. Domnívám se ale, že hlavně při práci ve stáji je čas na řešení problémů a povídání si. Když je dítě přímo v kontaktu s koněm - při čištění a ježdění, soustředí se více na sebe a koně a vztah mezi nimi. Prostřednictvím koně objevuje nové a přirozeně se pro něj snaží být lepší. Dítě je většinou taky otevřené, ale je nastaveno jinak než například při místování.

12. Podle mého názoru je to práce s koněm za země, kdy se dítě snaží koni porozumět a vnímat jeho řeč těla a jeho myšlenky, ovládat a vnímat své chování. Nejvíce si děti odnesou, když od koně dostanou zpětnou vazbu na své chování. Když ji pochopí a chtějí se pro koně změnit, je to základ úspěchu. Nelze však opomenout ježdění, které nese významnou roli, protože zde se projeví důvěra koně a jezdce. Obecně bych řekla, že jsou efektivní ty metody, které jsou založeny na partnerství koně a člověka.
13. Domnívám se, že v psychické a sociální.
14. Některé programy měly příběh, zvláště ty, které byly určeny pro mladší děti.
15. To je také velice individuální. Domnívám se, že hodně záleží na zvolených činnostech k určitému tématu. Mezi oblíbená témata například patří komunikace, šikana,... Baví je tedy témata, která také řeší a jsou jim blízká, případně si řešení, která jim radíme rády zkusí v reálných životních situacích ať už prostřednictvím scének nebo s konkrétními dětmi například ve škole nebo doma.
16. Osobně si myslím, že je to krátká doba, ale zatím není možné to změnit. Alternativou jsou nabízené návazné služby.
17. Zlepšování vztahů, přijetí efektivnějších vzorců komunikace, řešení jejich individuálních problémů.
18. Řekla bych, že zážitek. Prožitek něčeho zajímavého, co jim může pomoci v životě. Snažíme se, aby si každý odnesl to, co momentálně potřebuje.
19. Já věřím v obrovskou sílu koní, takže LPPJ. Domnívám se ale, že se obě tyto složky programu velice prolínají a navzájem doplňují.
20. O bojácných, uzavřených, případně úzkostných dětech se toto dá říct. Je však důležité, jestli jim jinde bude opět vytvořeno bezpečné prostředí. U dětí s hyperaktivními či agresivními projevy chování spíše pracujeme na ovládnutí jejich negativních projevů.
21. Příliš zpráv nemám.
22. Ano. Dokážu si představit, že činnosti na programu by mě velmi bavily a mohly mi pomoci v životě.
23. Určitě ano.

Muž 1

1. No já si myslím, že určitě, jinak by jsme to nedělali. Já si myslím, že to není tak, že by pomohl úplně všem, je to spíše tak, že budeme rádi, když to pomůže jednomu nebo dvěma z celé té skupiny. Na každého působí ten program jinak, je to hodně individuální. Taky podle toho, s jakým problémem do toho to dítě jde. Když má problémy se vztahama, tak ty se tam dají docela dobře řešit, ale když tam ty děti jdou kvůli tomu, že mají třeba problémy s rodinou, tak už je to docela těžký. Ty rodiče tam nejsou, tak nemůžeme pracovat na tom jejich vztahu, tak jim to dá míň.
2. To si myslím, že je docela pozitivní věc, která na tom programu je, protože si myslím, že vždycky si tam někoho najdou. Občas tam bývají takoví ti, kteří jsou trošku nepřístupní, s něma to je problematický, ale já si myslím, že si vždycky každý někoho našel. Aspoň ve dvojici, když byli a nestává se, že by tam nějaký dítě bylo samotný.
3. Jo. Ale tím, že jsou lektoři mladí, tak si myslím, že je ještě neberou tak jako dospělí, to znamená, že se tam pracuje hůř ve vztahu k těm autoritám. To si myslím, že je trošku problém, že nám tam chybí někdo starší, na kterým by si mohli vyzkoušet, jak to s tou autoritou mají. Ve chvíli, když ti naši pracovníci jezdí do těch rodin, tak si myslím, že tam se to spojuje, že s nima pracuje jako on s rodičema. Ale je to individuální.
4. Podle toho, jak u koho. Někteří se projeví tak, že na začátku byli takoví, že hodně machrovali, byli nepřístupní, mysleli si, že jim budeme šéfovat. Pak najednou pomáhali ostatním, zjišťovali, že je všichni neberou. Jeden kluk za mnou při programu přišel a říkal mi, že nemá kamarády a že si uvědomuje, že asi dělá něco, co jim vadí a že by to chtěl nějak změnit a co má pro to všechno udělat. Tady bylo dobrý, že to chce řešit a celý program se na tom pracovalo. Na začátku jsou všichni většinou takoví zamlklí a na konci jsou všichni úplně rozjetí, mluví o všem, dokáží se bavit o nějakých tématech a tak.
5. To je docela těžká otázka. Já věřím v to, že na ně působím nějak kladně, že se snažím jim předat něco, co jsem si sám v životě ověřil a sám jsem se naučil. Když jsem byl mladý, tak jsem nebyl zrovna nějaký zlatíčko a taka vím, že tohle

můžu těm dětem předat a ukázat jim, jak by to nemělo být. Nedokážu říct, jestli jsem třeba schopný jim fakt předat to, co chci. To, co se učím ve škole, to je super, tohle musím tak a tak dělat, ale když člověk v té situaci je, musí přemýšlet nad tím, aby byl přirozený a nepůsobil nějak zle.

6. Pro lektory zrovna dobrá není, protože se málokdy vyspíme a tak. Ale těm dětem to dá dost, protože to je ten moment, kdy oni projeví, začnou se otevírat, pak ten vztah lektor-dítě má nějakou dynamiku, v té skupině se něco děje, dochází k nějakým konfliktům a líp se s tím pak pracuje. Protože po 4 hodinách než se ty děcka rozjedou, tak už je konec, ale na té víkendovce to tam válí a člověk řeší takový ty situace.
7. My jsme to zkoušeli jak na začátku, tak na konci, ale na konci už je to pozdě, protože tam se ty děcka rozjedou, tak už s nimi člověk nemůže dál pracovat, protože už to končí. Když to bylo úplně na začátku, tak to bylo pro ty děti takový nebezpečný, když se neznaly, musely si k sobě najít takovou tu cestu. Takže je lepší to ty tři čtyři bloky uťukat, ve čtvrtém už vědí, kdo je kdom jak se jmenuje a tak a nebojí se i třeba spát v cizím prostředí, protože už to tam znají. Takže já si myslím, že ten 4.-5. blok je to vyhovující.
8. To je tak půl na půl. Ti, kteří už měly nějakou zkušenost s těma koňma, tak začaly těm ostatním říkat, co mají dělat a tak a my jsme je musely tršku krotit, protože se někdy hodně rozjížděly. Něktří děcka jdou k těm koním s odstupem, bojí se a přitom hodně vnímají ty vedoucí, kteří jim říkají, co mají dělat a mají v nich takovou oporu. Je to taky o skupině, když jsou mladší, tak málo poslouchají, handrkují se a to je pak u těch koní nebezpečný.
9. Já si myslím, že jo. K těm koním se chovají s nějakou úctou, je to zvíře, tak se snaží nešahat mu tam, kam nemá, když jde okolo něj, tak se snaží dodržovat nějaký ten osobní prostor. Kdežto s těma ostatníma vychází tak jako na férovku, narušují osobní prostor, je tam neúcta. U toho koně ty děcka zkrotnou a pak se s nimi lépe pracuje.
10. Jo rozhodně. Když jsme byli vevnitř a ptali jsme se na něco, tak byly takový ostražití a z rodiny naučení, co mají říct. A u těch koní se soustředí na tu práci a

přítom povídají a povídají a napadají je různé věci, které by neřekli a tam je ten vrchol té práce.

11. Spíše při tom čištění a při házení boxů. Tam nejsou ještě tolik soustředění, protože když sedí na tom koni, tak mají strach, takže oni se soustředí spíš na to, aby nespadli a je to moment, který je pro ně trošku fyzicky vzdálenější a různé podmínky kolem, vítr, to by se neslyšeli a tak.
12. Určitě práce ze země. To, že si sednou na toho koně, tak to by měl být takový ten bonus na konec. Ale ten zákal by měl být ten, že přichází na to, jak k tomu koni přistupovat, jak se k němu chovat, kolem něho chodit a to si myslím, že je efektivní.
13. Určitě sociální. Tam je to jednoznačný, ta fyzická tam je úplně okrajově a hlavně na to se ani nesoustředíme. Psychická je tak trošku vyrovnanější s tou sociální, ale ta sociální je tam nejdůležitější, je to hlavně taky nejjobsáhlejší.
14. Jak který. Dřív jsme to dělali, u těch malých dětí ten příběh funguje. Tam se vytvoří smyčka a každý blok se ten příběh rozvíjí až do konce. Pro ty malé děti je dobré, ale u těch straších je to tak, že potřebují vlastně vypadat dobře před těma ostatníma, tak je nějaký příběh vůbec nezajímá, ale zase na ně funguje právě nějaký téma, které je doprovází. Děláme mapu objevitelů, kde každý blok něco objevily, tam šlo spíše o rituál, v každém bloku ví, že je něco čeká, že můžou něco objevit a tohle si myslím, že je dokáže udržet u nějaké pozornosti.
15. Podle mého názoru je nejvíce baví témata konflikty a mezilidské vztahy.
16. Určitě by bylo lepší, kdyby to bylo delší. Ale z finančních důvodů to není možný, je potřeba naplnit určitý počet dětí ročně. A proto teď máme „posilující“ program, tam se vyberou děcka, u kterých jsme si všimli, že se potřebují dál zlepšovat, potřebuje se s nima pracovat, tak ty se doporučují do toho posilujícího a pokračuje se s nima jakože dál. Tady není důležitá délka, ale intenzita, se kterou se pracuje s rodinou. Někdy si myslím, že není potřeba pracovat s tím dítětem, ale s tou rodinou.
17. Já si myslím, že právě v těch vztazích. Prostě to sociálně, to je to nejdůležitější. Utužují vztahy v kolektivu a naučí se něco sami o sobě.

18. Já si myslím, že zkušenost s tím, že to někde může jít hravou formou, že to není všude jen o direktivnosti, protože doma s rodiči to tak je, ale tady je to o tom, že se s nima dá vycházet v dobrém.
19. To je podle toho, jak se nastaví aktivity. Nebo třeba když tam jsou děcka, které k těm koním moc nemají, bojí se jich, tak jsou pro ně důležitější ty aktivity uvnitř, ale myslím si, že obecně jsou ty koně pro ně důležití a to jim dává asi více.
20. Někteří, kteří zjistí, že jsou nějaký strategie, který můžou fungovat tak, aby nedošli do konfliktu, tak to pak funguje, což jsou jen ojedinělé případy. Jinak je to o tom, že se to musí potom nějak udržovat. Musí se pracovat s tou rodinou, dbát na to, aby ta rodina byla potom samostatná a nepotřebovala naši pomoc, Aby ona se naučila fungovat tak, aby to fungovalo i dál.
21. No na to teď psal šéf Obvodní policie Diplomovou práci. Někteří se zlepšují, protože dojíždějí dál na statek nebo chodí do NK, takže tam víme, že chtějí se sebou něco dělat. Samozřejmě někteří se i zhorší, chodí opakovaně do toho programu.
22. Já jo. Mě by lákaly ty koně a hlavně to, že se třeba dozvím i něco jinýho a poznám někoho novýho. Já bych tam šel kvůli těm lidem, ale bál bych se. Při tom prvním bloku, než bych tam jel, tak bych našim řekl, že tam nechci. Ale když bych přijel spokojený, tak bych tam chodil rád.
23. Určitě jo, jinak bych to nedělal.

RESUMÉ

Bakalářská práce „Aktivity s využitím koní jako prevence rizik poruch chování dětí“ se zaměřuje na aktivity s využitím koní jako vhodné terapie pro jedince s rizikem poruch chování. Cílem je seznámení s tímto netradičním druhem hiporehabilitace, s pojmy, které se tohoto tématu týkají, s teoretickou podstatou aktivit koní, s oblastmi působení, s metodikou a jednotlivými metodami. Práce se zabývá problematikou jedinců s rizikem poruch chování, charakteristikou rizikového chování, vývoje jedinců, prevencí (primární, sekundární, terciální) a intervencí v rámci aktivit koní. Blíže informuje o činnosti OS Bonanza a jeho metodách práce s predelikventy v rámci aktivit koní. V praktické části zkoumám, zda je tato terapie schopna úspěšně formovat chování jedinců a předcházet tak vzniku poruch chování z pohledu lektorů za pomoci metody kvalitativního výzkumu zakotvené teorie.

SUMMARY

The Bachelor's thesis *Activities using horses to prevent the risk of children's behaviour disorders* focuses on the activities that use horses as a convenient therapy for an individual with the risk of behaviour disorder. The goal is to introduce this unusual type of hipoterapie, the terms that refer to the topic, the theoretical basis of horses' activities, the influential areas as well as its individual methods. The piece of work deals with an individual's risk of behaviour disorders, the character of risky behaviour, an individual's personal development, the prevention (primary, secondary, tertiary), and the intervention within the framework of horses' activities. It informs closely about the activity of Bonanza non-profit organisation and its working methods with predeliktvents in the framework of horses' activities. In the practical part I try to find out whether this therapy is able to succeed in forming an individual's behaviour, and so, to prevent him or her from the rise of behaviour disorders from a lecturer's point of view, and with the help of the method of the quality research based on the theory.

ooohelp ofhhhthejhelp of the method theory.